

01-233

Vreemd eten/Fremd êten

Provinciaal Cultuurbeleid 2001-2004

vreemd eten
fremd êten



december 2000

Inhoud

INLEIDING.....	4
WAAROM HERZIEN ?.....	4
VIER INHOUDELIJKE THEMA'S EN EEN STERKE INFRASTRUCTUUR.....	4
PROCEDURE, INTERACTIVITEIT EN INTERNET	5
LEESWIJZER	6
THEMA 1: VERANDERENDE VRAAG	7
VOORNEMENS.....	10
THEMA 2: VERANDERENDE DOELGROEPEN	12
VOORNEMENS.....	15
THEMA 3: VERANDERENDE LEEFOMGEVING.....	16
VOORNEMENS.....	18
THEMA 4: CONTINUE VERNIEUWING	19
VOORNEMENS.....	19
CULTURELE INFRASTRUCTUUR.....	21
VERNIEUWING	21
KULTURHUS.....	21
CULTURELE ACCOMODATIES	22
CONVENANTEN.....	23
CULTURELE INFRASTRUCTUUR EN ONDERZOEK.....	23
VOORNEMENS.....	23
PROVINCIALE ROL EN BESTUURLIJKE PARTNERS	24
PROVINCIALE ROL.....	24
BESTUURLIJKE PARTNERS	24
<i>De gemeenten</i>	24
<i>Het Rijk</i>	25
<i>Interprovinciaal Overleg</i>	25
CULTUURBELEID EN FINANCIËN	26
SUBSIDIE-INSTRUMENTEN.....	26
PROCEDURE	28
BIJLAGE 1: ACTIEPLAN CULTUURBEREIK.....	29
BIJLAGE 2: AFKORTINGEN.....	41
BIJLAGE 3: DEELNEMERS AAN DE BIJeenKOMST VAN 9 AUGUSTUS 2000.....	42
BIJLAGE 4: VERSLAG VAN DE BIJeenKOMST CULTUURNOTA OP 9 AUGUSTUS 2000.....	44

Inleiding

Op 8 mei en 5 juni 2000 hebben wij onze startnotitie 'Cultuurbeleid 2001 - 2004' met de Commissie Meedoen aan de Samenleving (hierna: MAS) besproken. Met deze notitie gaven wij de aftrap voor het Kunst- en Cultuurbeleid van de provincie Overijssel in de periode 2001 - 2004.

Waarom herzien ?

Voor een herziening van het Cultuurbeleid zijn – zo stelden we in de Startnotitie – drie redenen:

- De overheid ziet zich geconfronteerd met maatschappelijke ontwikkelingen als multiculturalisering, globalisering, individualisering, verstedelijking, informatisering en digitalisering, en kennis- en productinnovatie. Deze ontwikkelingen vragen om een breed integraal cultuurbeleid en hebben dus -als het goed is - één of meer herkenbare tegenhangers in dat beleid. Tot op heden is het cultuurbeleid niet of te weinig gebaseerd op integrale beleidsdoelstellingen. Per onderdeel van kunst & cultuur zijn in aparte nota's verschillende doelstellingen geformuleerd die niet of nauwelijks in samenhang zijn beschreven en waarin niet teruggegrepen wordt op een algemeen erkende basis van cultuurbeleid. Een integrale benadering zal het provinciale cultuurbeleid versterken en de samenhang met andere provinciale beleidsterreinen vormgeven en intensiveren.
- De hierboven geschetste ontwikkelingen vragen om vernieuwingen in beleid. Vernieuwing slaagt niet als voorbij wordt gegaan aan de doorlopende basis van culturele waarden en tradities. Deze stabiele 'onderstroom' is als fundament onontbeerlijk, maar dat betekent niet dat hij niet voor veranderingen vatbaar zou zijn. Wij zien het als een uitdaging een nieuw evenwicht te vinden tussen vernieuwing en continuïteit in cultuur(beleid). Dat begint bij het zichtbaar maken en erkennen van dat wat je hebt. Dan pas is het mogelijk keuzes te maken en te bepalen waar en op welke manier aanpassingen mogelijk zijn. Daarbij is naast het evenwicht tussen traditie en vernieuwing ook kwaliteit een belangrijke indicator.
- De rijksoverheid en de meerderheid van provincies en grote gemeenten voeren in cultuur een beleidscyclus van vier jaar en maken daarover afspraken in zogenaamde convenanten. De nieuwe periode betreft 2001- 2004. De komst van een groot offensief om cultuurprogrammering en cultuurparticipatie te stimuleren (het zogenaamde Actieprogramma Cultuurbereik), waarin provincies en grote steden een belangrijke partner worden, vraagt een herziening van het cultuurbeleid. Tevens worden in ruil voor rijksmiddelen beleidsplannen cultuureducatie en beeldende kunst voor de periode 2001 -2004 verwacht.

Vier inhoudelijke thema's en een sterke infrastructuur

Wij hanteren het adagium 'van buiten naar binnen': dominante ontwikkelingen in de samenleving zijn vertaald in een viertal thema's van cultuurbeleid. De thema's zijn:

1. veranderende vraag,
2. veranderende doelgroepen,
3. veranderende leefomgeving en
4. continue vernieuwing.

Bovendien willen wij de komende beleidsperiode extra investeren in een sterke culturele infrastructuur.

Het effect van deze thematische benadering zal zijn dat elke onderdeel van het provinciale cultuurbeleid de komende vier jaar tenminste op één van de thema's terug te voeren is, danwel te maken heeft met infrastructuur

De thema's vormen zo gezegd een raster dat over het totale cultuurbeleid wordt gelegd met als doel cultuurbeleid anders te ordenen en zo zicht te bieden op noodzakelijke inhoudelijke vernieuwingen. Uiteraard zal het eerder ingezette beleid ter versterking van instellingen en initiatieven (Bibliotheeknota 1999, Nota Podiumkunsten "Er zit systeem in de chaos" 1998) onverkort worden

gecontinueerd. Wat we met deze nota toevoegen is allereerst samenhang van en integraliteit tussen onderdelen van beleid. Daarnaast voegen we nieuw beleid toe gestoeld op actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Ten slotte presenteren we met deze nota een duidelijke visie op de infrastructuur als 'voertuig' voor inhoudelijke vernieuwing en samenhang.

In deze nota leggen we een visie neer op het Cultuurbeleid in Overijssel voor de komende vier jaar. Met de *inhoudelijke* thema's geven we antwoord op de belangrijkste uitdagingen die de samenleving ons stelt en proberen we een nieuwe balans te vinden tussen vernieuwing en continuïteit. We gaan in op de volgende vragen:

- welk doel stellen wij ons gelet op de dominante ontwikkelingen binnen het thema?
- hoe wordt vanuit de diverse beleidsterreinen bijgedragen aan dit doel?
- tot welke voornemens leidt dit?

Dat inhoudelijk beleid kan niet slagen zonder een goede *culturele infrastructuur*. De keuze en de vormgeving van de digitale en fysieke plaatsen waar de confrontatie tussen cultuur en publiek plaatsheeft, zijn minstens zo belangrijk als de confrontatie zelf. Geen bereik van (nieuw) publiek zonder toegankelijke culturele voorzieningen, geen integraal beleid binnen de verschillende thema's zonder lokale plekken waar de voordelen van die integraliteit voor gebruikers zichtbaar en tastbaar worden. Met wie gaan wij de komende vier jaar ons spel spelen en zijn de spelers hierop voldoende voorbereid? De culturele infrastructuur is het dragend fundament voor de inhoudelijke vernieuwing van het Cultuurbeleid.

Procedure, interactiviteit en internet

In de Startnotitie gaven wij aan dat er in de totstandkoming van de Cultuurnota 2001-2004 vier stappen zijn:

1. Bespreken van de gekozen thema's als uitgangspunten voor cultuurbeleid met belanghebbende gemeenten en instellingen.
2. Ordenen van (onderdelen) van cultuurbeleid binnen de vier thema's aangevuld met de rijksdoelen uit het Actieprogramma Cultuurbereik.
3. Definiëren van de provinciale rol per thema.
4. Bepalen van de beleidsinstrumenten per thema.

Wij vinden het van groot belang dat er voldoende tijd is om deze vier stappen te doorlopen. Gelet op de veelomvattendheid en de complexiteit van de ontwikkeling binnen het cultuurbeleid, hebben we besloten een knip aan te brengen tussen strategie en uitvoering. Voor u ligt de uitwerking van de eerste twee stappen in een strategische nota. Na vaststelling van deze strategie door provinciale staten zullen stap drie en vier verwerkt worden in een (eveneens interactief opgesteld) Cultuurprogramma. Daarin zullen wij ingaan op de technische beleidsuitvoering en worden concrete afspraken opgenomen over de samenhang met andere beleidsterreinen.

Hoe zijn wij te werk gegaan? Na instemming met de startnotitie Cultuurbeleid door de statencommissie MAS op 5 juni jongstleden zijn stap één en twee uitgevoerd. Het resultaat is verwerkt in een ambtelijk concept van deze nota. Op 9 augustus is dit ambtelijk concept besproken tijdens een conferentie waarvoor belanghebbende gemeenten, instellingen en medewerkers van de provincie waren uitgenodigd. De resultaten van de conferentie zijn verwerkt in deze notat¹.

Daarnaast bieden wij geïnteresseerden de mogelijkheid de wording van deze nota te volgen via internet en direct daarop te reageren. Op deze manier verzekeren wij ons van optimale transparantie en toegankelijkheid van het beleidsproces. Ook de zo ontvangen reacties zijn verwerkt.

¹ Een samenvatting van de op 9 augustus 2000 gevoerde discussie over het ambtelijk concept van deze nota is opgenomen als bijlage 4.

Leeswijzer

De nota is als volgt opgebouwd. Gestart wordt met vier hoofdstukken die ingaan op de vier thema's. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal voornemens die richtinggevend zullen zijn voor het later op te stellen Cultuurprogramma 2001 - 2004. Vervolgens is er een hoofdstuk dat aandacht besteed aan de culturele infrastructuur. Ook dit hoofdstuk eindigt met voornemens. Daarna volgen een hoofdstuk over het financieel beleid en een hoofdstuk over bestuurlijke partners en de provinciale rol in cultuurbeleid. Ten slotte schetsen we kort de weg naar het uitvoeringsprogramma.

In de bijlagen vindt u een afkortingenlijst, een verslag van de conferentie op 9 augustus en het Plan van Aanpak Actieplan Cultuurbereik 2001 - 2004.

Thema 1: veranderende vraag

De samenleving is in ontwikkeling, en ook de vraag naar kunst en cultuur is geen statisch gegeven. Mensen kijken tegenwoordig eerst naar een soapaflevering op televisie en vervolgens gaan ze naar een klassiek concert. Deze combinatie tussen traditionele cultuur² en populaire cultuur³ is door het SCP onderzocht⁴. Van de bevolking van 16 jaar en ouder geeft 48 % blijk van een gecombineerde interesse. Met name geldt dit voor de groep die na 1960 is opgegroeid. Ouderen geven vaak de voorkeur aan een 'kieskeurige' en meer traditionele cultuurparticipatie. Hieruit blijkt dat mensen dus niet eenvoudig meer in een hokje zijn te plaatsen. De vraag naar kunst en cultuur verandert en is niet meer altijd voorspelbaar. Mensen hebben individuele voorkeuren, in plaats van dat ze behoren tot een groep met een bepaalde smaak. Verder leidt de voortgaande digitalisering tot een toenemende vraag naar digitale diensten en producten. Volgens gegevens van het CBS steeg het computerbezit in Nederlandse huishoudens van 11% in 1987 naar 47% in 1997⁵ en steeg het gemiddelde wekelijks gebruik van een computer in de vrije tijd in die periode van 8 minuten in 1985 naar 56 minuten in 1995⁶. Ten slotte zijn er in Overijssel nieuwe vragers bijgekomen van buiten Overijssel (zie veranderende doelgroepen).

De provincie ziet graag dat de, vooral professionele, instellingen voor kunst en cultuur zich meer bewust worden van de veranderende behoeften van hun publiek en van de mogelijkheden van het bereiken van een ander en breder publiek. Daarvoor is nodig dat de instellingen weten wat hun huidige publiek is en op welke manier ze in kunnen spelen op deze zeer gedifferentieerde vraag. Om op de hoogte te blijven van de veranderende vraag, om actueel te blijven, is het van groot belang dat dit bewustzijn en deze kennis ontstaat. Wij denken dat culturele instellingen vaak onvoldoende investeren in onderzoek.

Met behulp van experimenten en het inzicht in (de ontwikkeling van) het eigen publieksbereik zou het mogelijk zijn activiteiten op te zetten waarmee beter beantwoord kan worden aan de huidige behoefte en waarmee eventueel een nieuw publiek kan worden bereikt. Een relatie met het provinciale programma Actieplan Cultuurbereik ligt hierbij voor de hand.

In deze context is meer samenhang tussen cultuurbeleid en ander provinciaal beleid onmisbaar, bijvoorbeeld op de gebieden toerisme en welzijn. Ook de raakvlakken die er zijn met het gebiedsgericht beleid en het grote stedenbeleid willen wij hier nadrukkelijk noemen. Daarnaast is communicatie van belang daar waar het gaat om het interactief uitdragen van beleid.

Instellingen voor *professionele podiumkunsten* zijn afhankelijk van hun publiek en daarmee ook van de wensen van dit publiek. Hiermee willen wij niet zeggen dat artistieke ontwikkeling ondergeschikt is aan publieksbereik. Wij denken echter dat de professionele podiumkunst zich bewust moet zijn van de veranderende vraag, van de omvang en samenstelling van het publiek. De podia zullen steeds meer aandacht moeten gaan besteden aan publieksbereik. Vanaf het moment van programmeren moet helder zijn wie dit publiek nu is en wat de (speciale) wensen zijn. Uit recent onderzoek blijkt immers dat de podia in Overijssel de publieksopbouw (budgettaire) gedwongen als sluitpost opnemen. Dit geldt ook voor de incidenteel te subsidiëren projecten en producties. Vaak is niet nagedacht over het publiek en is het jammer dat potentieel geïnteresseerden artistiek interessante projecten moeten missen.

Bewust omgaan met publiek en veranderende vraag betekent ook de podiumkunstinstanties stevig in hun schoenen moeten kunnen staan. Dit sluit prima aan bij de ontwikkeling die met de podiumkunstennota "systeem in de chaos" is ingezet.

² Tot de traditionele cultuur behoren: musea, galleries, beroepstoneel, klassieke muziek en ballet en het volgende van deze vormen via radio, televisie of eigen afspeelapparatuur.

³ Tot de populaire cultuur behoren: popmuziek, jazz, musical, bioscoop en attractiepark en het kijken naar een bioscoopfilm op televisie en naar voorbespeelde videobanden.

⁴ 'Het bereik van de kunsten', Sociaal en Cultureel Planbureau, maart 2000.

⁵ Centraal Bureau voor de Statistiek, Sociaal-Economisch panelonderzoek '87 - '97.

⁶ Diverse tijdsbestedingsonderzoeken (TBO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau.

Als we spreken over de vraag dan hebben we het in een provincie als Overijssel natuurlijk ook over de vraag van de grensregio. In opdracht van de Twentse Schouwburg is door bureau Berenschot onderzoek gedaan naar de Duitse markt voor Twentse culturele instellingen. In overleg met de Euregio zullen consequenties worden getrokken uit de uitkomsten van het eindrapport Strategisch marktonderzoek naar de podiumkunsten in de Euregio .

In de sector *beeldende kunst* is de afstand tussen publiek en kunstenaar groter dan bij de podiumkunsten. Daarbij geldt dat deze sector weinig professionele werkkraft heeft. Wij verwachten echter van deze sector ook dat zij zich bewuster bezig houdt met het publiek en de vraag van dit publiek. Belangrijk hierin zijn de centra voor kunstuitlenen/centra beeldende kunst. Het bereik van de centra in Overijssel is lager dan het gemiddelde in Nederland. De centra zijn overwegend slecht geoutilleerd om tegemoet te komen aan de vraag naar educatie, voorlichting en extra activiteiten voor in hedendaagse kunst geïnteresseerden. Wij willen nog eenmaal de kunstuitlenen een kans geven. Hiervoor maken wij budgetafspraken met het cluster van uitlenen en zijn wij voornemens bij de KCO de steunfunctie kunstuitlenen te verstevigen (in programmavorm) waarbij de veranderende vraag een van de hoofdthema's wordt.

De provincie Overijssel kent een breed en kleurrijk scala aan *amateurs* die zich, al dan niet in verenigingsverband, bezig houden met kunst. Dit op de gebieden theater, dans, klassieke muziek, popmuziek, audiovisuele vormgeving, beeldende kunst en literatuur. Om een bijdrage te leveren aan de kwaliteitsontwikkeling, diversiteit en toegankelijkheid van kunstvormen zijn er voor de amateurkunst bij Kunst & Cultuur Overijssel drie consultants werkzaam. Zij onderhouden voortdurend contact met het veld, initiëren, organiseren en ondersteunen tal van projecten, cursussen, workshops, masterclasses, festivals en concoursen en verstrekken advies en informatie. Door deze directe betrokkenheid kunnen zij goed inspelen op de veranderende vraag.

Cultuurtoerisme is een vorm van cultuurconsumptie die perfect past in het thema van de veranderende vraag. Mensen gaan er vaker en voor kortere tijd op uit, en combineren een toeristische wandeling in een andere stad met bijvoorbeeld het bezoek aan een museum. Door de drempel naar het cultuuraanbod lager te maken, of speciale culturele evenementen te organiseren voor toeristen, kan de Overijsselse kunst en cultuursector een groter publiek bereiken. Ook andersom kan via activiteiten op het terrein van kunst en cultuur het imago van Overijssel als toeristisch gebied versterkt en verbeterd worden. Belangrijke component in het cultuurtoerisme is het cultuurhistorisch toerisme. Overijssel heeft een groot aanbod aan cultuurhistorische elementen. Naar deze vorm heeft de provincie Overijssel samen met de provincie Gelderland en het ministerie van OC&W onderzoek laten doen⁷. Veel toeristen, vooral ouderen en jonge gezinnen, komen naar Overijssel voor de rust en het groen. Interessant in deze context is bezoek aan oude stadjes, musea en monumenten.

Film, kwaliteitsfilm, is een kunstvorm met een mogelijk breed publieksbereik. Waarschijnlijk zelfs de kunstvorm die het meest diverse publiek zou kunnen trekken. Wij vinden het belangrijk dat veel mensen kennis maken met films die niet in het commerciële circuit te zien zijn, en zo misschien ook geïnteresseerd raken in andere kunstvormen. In Overijssel zijn drie grotere filmtheaters, en 2 circuits van kleinere filmhuizen die ook een regionale functie hebben. Vooral deze kleinere filmhuizen hebben moeite het hoofd boven water te houden. Zij hebben niet het budget of de faciliteiten om een groter publiek te trekken. Een oplossing hiervoor zou zijn middels een Overijssels filmfestival deze kleine filmhuizen meer bekendheid te geven en te voorzien van juiste informatie en deskundigheid. Daarnaast is het een manier om Overijssel, een provincie waar zich vrij veel filmhuizen bevinden, op de kaart te zetten. Ook willen wij in overleg met de gemeenten onderzoeken of de Kulturhusen nieuwe mogelijkheden bieden voor de facilitaire problemen van de kleinere filmhuizen.

De *museumsector* is sterk in beweging. De musea in Overijssel en elders in Nederland moeten in de komende jaren een ingrijpende vernieuwingsslag maken. Het is duidelijk dat het traditionele museumconcept-

⁷ Ontwikkeling van cultuurhistorisch toerisme in de provincies Gelderland en Overijssel, door LAgrouP.

statisch presentaties, eenzijdige aandacht voor de eigen collectie- een weinig eigentijds beeld oplevert en niet meer voldoet aan de behoeften en verwachtingen van het hedendaags publiek. Daar moet iets nieuws voor in de plaats komen. De musea staan voor de opgave om nieuwe eigentijdse vormen te ontwikkelen voor hun presentaties, maar ook om zich scherper te profileren als culturele instelling binnen een veranderende omgeving. De musea zijn er inmiddels van doordrongen dat zij hun maatschappelijke rol als beheerder van roerend cultureel erfgoed en het presenteren daarvan, moeten verbinden met de ontwikkelingen op het gebied van vrijetijdsbesteding, de toeristisch recreatieve markt, met de veranderende multiculturele samenleving. Ook moeten de musea hun positie bepalen ten opzichte van andere, vaak nieuwe spelers op het veld van presentatie van het cultureel erfgoed. Hierbij moet gedacht worden aan bijvoorbeeld publieksgerichte archieven en monumentenbezitters die hun eigendom voor het publiek openstellen. Een andere belangrijke ontwikkeling is dat de cultuurhistorische betekenis van het landschap en de gebouwde omgeving (bijvoorbeeld industrieel erfgoed, agrarisch erfgoed) steeds meer wordt onderkent. De professionele musea hebben onmiskenbaar de kennis en kunde in huis om deze buitencollecties van cultureel erfgoed onder de publieke aandacht te brengen, maar het betekent een ingrijpende wijziging in de taakopvatting van de bestaande musea.

Ook de grotere professionele musea in Overijssel beschikken over slechts een bescheiden formatie met daarbinnen vaak slechts enkele inhoudelijke deskundigen. Het is niet eenvoudig voor dergelijke kleine organisaties om slagvaardig in te spelen op de verwachtingen van publiek en financiers. De kleinschaligheid biedt onvoldoende mogelijkheden om specifieke deskundigheid in huis te halen en om een marktgerichte bedrijfsvoering op te zetten. Op enkele plaatsen in Overijssel zijn musea inmiddels gefuseerd. Wij denken dat het zinvol dat de museumsector ook andere vergaande vormen van samenwerking en taakverdeling onderzoekt om daarmee de bedrijfsvoering van de afzonderlijke musea de noodzakelijke vernieuwingsimpuls te geven.

Musea willen investeren in kwaliteit. Daartoe wordt in Overijssel geïnventariseerd welke musea in aanmerking komen voor opname in het Museumregister en voor ontvangst van het bijbehorend vignet. Na afronding hiervan willen wij aandacht besteden aan het (digitaal) in kaart brengen van (deel)collecties. Daarmee wordt de "collectie Overijssel" in beeld gebracht. Met deze methode beogen wij collectiebeheer en een selectief collectiebeleid te stimuleren.

De *bibliotheeksector* in Overijssel heeft - juist als openbare voorziening in een stad, dorp of wijk - bij uitstek te maken met de veranderende vraag en samenstelling van zijn publiek. Een vraaggerichte benadering is jarenlang niet vanzelfsprekend geweest. Publieksbereik wordt in deze sector traditioneel gemeten naar het aantal 'uitleningen' en 'leners' per jaar. Voor de omslag van 'lener' naar 'klant' is informatie over de samenstelling van het publiek noodzakelijk. De Overijsselse Bibliotheek Dienst (OBD) ondersteunt het lokale bibliotheekwerk bij het verkennen van de veranderende vraag en het bewerkstelligen van die omslag door een up-to-date aanbod van producten en diensten. Hiervoor brengt de OBD geregeld werkbezoeken aan bibliotheken en heeft de dienst bijvoorbeeld zitting in de werkgroep immigranten Overijssel van het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC).

Aan voldoende gedetailleerde, gestructureerde en onderling vergelijkbare klantgegevens ontbreekt het nog vaak. Bovendien is het lastig vast te stellen wie er geen gebruik maken van een voorziening als de bibliotheek en waarom niet. Om inzicht in het (potentiële) klantenbestand te krijgen is een digitaal branche-informatiesysteem nodig met daarin de juiste indicatoren.

In september 1999 is de provinciale bibliotheeknota 'Impulsen voor Overijssel Bibliotheekwerk 1999 - 2003' vastgesteld. De daarin vermelde acties zullen wij als voorgesteld uitvoeren. Bij 'veranderende vraag' gaat het vooral om het project 'Samenhang en Kwaliteit' van de OBD en het DOBO (Directie Overleg Bibliotheken Overijssel). Daarnaast zal de voorgestelde digitale infrastructuur en de bijbehorende taakverdeling worden vastgelegd in een convenant tussen provincie, gemeenten en bibliotheken.

De *digitale informatiemaatschappij* doet de vraag naar digitale producten en diensten toenemen. Het is van groot belang dat culturele instellingen op deze veranderende vraag inspelen. De bibliotheek van de toekomst bijvoorbeeld heeft voldoende computers beschikbaar, zorgt dat informatie - ook van collecties elders - digitaal beschikbaar komt en helpt de klanten bij het gebruik van bijvoorbeeld internet. De OBD ondersteunt bibliotheken bij deze strategische omslag. Als uitwerking van de in 1999 vastgestelde Bibliotheeknota wordt in het project 'Samenhang en kwaliteit' door de bibliotheken gewerkt aan een

realisering van een digitaal netwerk en de ontwikkeling van content (inhoud). Een voorbeeld is het samen met andere steunfunctie-instellingen ontwikkelen van een digitale culturele catalogus. Het ligt voor de hand dat de OBD deze opgebouwde expertise op het gebied van digitale informatievoorziening en kennisontwikkeling ook breder inzet. Juist omdat het provinciale informatielandschap zich in een rap tempo uitbreidt en burgers steeds meer dienstverlening op maat wensen, moet het overzicht en de toegankelijkheid van (digitale) voorzieningen op alle gebied voor burgers in Overijssel worden vergroot. Wij willen de verknoping van informatiestromen en het inrichten van laagdrempelig informatiepunten in met name Kulturhusen (zie infrastructuur) bevorderen. Nu al zet de OBD samen met andere (steunfunctie-)instellingen de eerste stappen om te komen tot zogenaamde digitale pleinen op het gebied van cultuur, onderwijs, zorg en welzijn.

Sinds kort is er in Nederland ook een volledig dekkend netwerk voor de *regionale televisie* als aanvulling op de al langer bestaande regionale radio. Voor Overijssel is dat de Stichting RTV Oost. Met de daarvoor opgebouwde zenderinfrastructuur beschikt de regionale omroep over een uniek informatie- en communicatie medium, toegesneden op een bereik van alle inwoners van de provincie. Een belangrijke taak van de regionale omroep is om in haar programma-aanbod aandacht te geven aan het culturele leven in de provincie. Nu de periode van experiment en opbouw als afgesloten kan worden beschouwd is nu de tijd gekomen om meer aandacht te gaan besteden aan de verdere ontwikkeling van de regionale omroep en meer specifiek, de rol van RTV Oost voor kunst en cultuur. De regionale omroep en met name de regionale televisie heeft naar onze overtuiging heel veel mogelijkheden op cultureel gebied. Zo valt er uit het oogpunt van cultuurspreiding en publieksbereik veel voor te zeggen te zeggen om bijvoorbeeld de producties van de Nationale Reisopera, het Orkest van het Oosten en van andere podiumkunstproducenten in Overijssel uit te zenden via de regionale omroep. Ook vinden wij dat er een stevige rol is weggelegd voor een publieke regionale omroep als cultureel informatiekanaal en als platform voor het publieke debat over kunst en cultuur. Wij willen stimuleren dat RTV Oost binnen haar huidige mogelijkheden die rol van veelkleurige culturele antenne sterk gaat ontwikkelen. Daarnaast vinden wij dat de regionale omroep op een vergelijkbare wijze als de landelijke omroep in staat wordt gesteld om haar culturele opdracht gestalte te geven. Wij zullen ons sterk maken voor een meer evenwichtige verdeling van het nationaal budget voor de publieke omroep, zodat de regionale omroep in staat wordt gesteld om een vergelijkbaar kwaliteitsniveau als de landelijke omroepen te realiseren en om meer televisie-producties te maken.

Voornemens

Hiervoor hebben we aangegeven hoe wij ons beleid als uitwerking van het thema de komende vier jaar willen aanpassen, wijzigen of juist voortzetten. We leggen in ieder geval de volgende accenten:

1. Wij zullen voor een periode van vier jaar afspraken maken met de culturele instellingen die budgetsubsidie ontvangen over bewustwording van de vraag en vraagherkenning.
2. Ter ondersteuning daarvan willen wij in Overijssel een instelling vragen in overleg met de provincie indicatoren te ontwikkelen waarmee publieksbereik op een zinnige en efficiënte manier kan worden onderzocht. Een taak van deze -onafhankelijke- instelling is het begeleiden van de overige instellingen bij het opstellen van hun eigen publieksprofiel en zorgen voor het samenbrengen van de afzonderlijke profielen in een publieksprofiel voor Overijssel.
3. Wij zullen publieksbereikexperimenten en projecten podia en podiumkunsten subsidiëren. Het thema 'veranderende vraag' is een criterium bij verlening van projectsubsidies.
4. Wij zullen het cultuurtoerisme versterken in samenwerking met EMTT. Productontwikkeling en promotionele ondersteuning, onder meer voor festivals in Overijssel.
5. Wij zijn voornemens het programma amateurkunst van KCO door te lichten en aanpassingen daarvan te vragen gericht op vraag en publieksbereik en uitbreiding met aandacht voor audiovisuele vormgeving, mediakunst, beeldende kunst, literatuur.
6. Wij willen de ontwikkelen van een digitaal bedrijfsinformatiesysteem voor bibliotheken stimuleren en bekijken of een dergelijk instrument ook bruikbaar is voor andere instellingen. Indicatoren ter bepaling van het publieksbereik zullen in overleg tussen steunfunctie-instellingen en de provincie worden bepaald.

7. Wij willen een digitaal cultuurplein realiseren, het digitale loket waarin alle activiteiten op het gebied van kunst en cultuur in Overijssel worden samengebracht. Dit cultuurplan staat als digitaal platform ten dienste van alle activiteiten die voortvloeien uit deze nota en fungeert tevens als een 'virtueel projectloket'.
8. Wij willen stimuleren dat RTV Oost binnen haar huidige mogelijkheden de rol van veelkleurige culturele antenne sterk gaat ontwikkelen. Daarnaast vinden wij dat de regionale omroep op een vergelijkbare wijze als de landelijke omroep in staat wordt gesteld om haar culturele opdracht gestalte te geven. Wij zullen ons sterk maken voor een meer evenwichtige verdeling van het nationaal budget voor de publieke omroep, zodat de regionale omroep in staat wordt gesteld om een vergelijkbaar kwaliteitsniveau als de landelijke omroepen te realiseren en om meer televisie-producties te maken.

Thema 2: veranderende doelgroepen

De samenstelling van de Overijsselse bevolking is de afgelopen jaren veranderd. Overijssel heeft een relatief jonge bevolking, zeker in vergelijking met de rest van Nederland. Tegelijkertijd is er een toename van de leeftijdsgroepen 44 – 64 jaar en 65+⁸. Het percentage allochtonen in Overijssel bedraagt per 1 januari 1999 7,1% van de totale bevolking⁹.

Uit het onderzoek van het SCP naar het bereik van de kunsten¹⁰ blijkt dat de sociale omgeving en het opleidingsniveau gedurende het hele leven van invloed zijn op de cultuurparticipatie. Naarmate meer personen cultureel actief zijn, is de kans op deelname groter. Het stellen van een 'cultureel voorbeeld' is dus van belang. Cultuuroverdracht binnen school speelt een stimulerende rol. Ook de leeftijd is van invloed op participatie. Na het vijftenzestigste jaar neemt de uithuizige culturele activiteit af. De cultuurdeelname van minderheden¹¹ blijft over het algemeen achter bij die van de autochtone groep. Dit is deels verklaarbaar omdat minderheden minder geconfronteerd worden met kunst en cultuur. Toch zijn er wel grote verschillen binnen de minderheidsgroep zelf. Zo komen Marokkanen en Turken nauwelijks in galeries of kunstuitlencentra, terwijl het percentage leners en kopers onder mensen van Indische en Molukse afkomst het gemiddelde juist overstijgt. Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen gaan minder dan autochtonen naar podia, kunstmusea en galeries. Ook hier zijn personen uit Nederlands-Indië en de Molukken de uitzondering.

Een veelheid van factoren - vaak sociaal-economische van aard - bepaalt dus de cultuurparticipatie van groepen. Onze poging iets te doen aan cultuurparticipatie moet dan ook gezien worden tegen het licht van het brede emancipatieproces dat zich voltrekt in de samenleving van vandaag. Gelet op de complexiteit van deze ontwikkeling en het belang van de overige beleidsterreinen daarbij is een integrale provinciale inzet geboden. Alleen een ideale mix van cultureel, sociaal en economisch beleidsinstrumentarium kan dit emancipatieproces verder dragen. Wij vinden het daarom onze taak de (culturele) samenleving en de politiek scherp te houden op de feitelijke invloed en mogelijkheden van het cultuurbeleid op dit gebied. Wij willen dan ook debatten organiseren waarin opiniemakers - wetenschappers, studenten, journalisten en intellectuelen - uit de diverse groepen de grenzen verkennen van de maakbaarheid van de culturele samenleving en ons op die manier voeden met nieuwe inzichten over integraal cultuurbeleid.

We hebben de ambitie zoveel mogelijk mensen aan te zetten tot deelname aan en met (nieuwe) vormen van kunst en cultuur. Het is logisch dat we daarbij extra aandacht besteden aan die doelgroepen voor wie cultuur minder vanzelfsprekend en/of bereikbaar is. Het gaat dan om alle burgers van Overijssel die om wat voor een reden dan ook nu geen gebruik maken van cultureel aanbod, maar in het bijzonder om¹²:

- jongeren van 4 – 18 jaar, vooral die groepen die van huis uit minder tot participatie gestimuleerd worden;
- mensen die oorspronkelijk uit een andere cultuur komen¹³ en
- oudere autochtone inwoners van Overijssel met een laag opleidingsniveau.

⁸ 'Op weg naar 2020, Evaluatie Strategische Visie', provincie Overijssel, juli 2000.

⁹ Dit percentage is berekend door het Steunpunt Minderheden Overijssel (SMO). Op basis van CBS-cijfers (definitie: allochtoon is een persoon van wie tenminste één ouder in het buitenland is geboren) is dit cijfer 12,6%.

¹⁰ 'Het bereik van de kunsten', Sociaal en Cultureel Planbureau, maart 2000.

¹¹ Met culturele minderheden wordt bedoeld eerste en tweede generaties Turken, Marokkanen, Surinamers, Antillianen, Molukkers, Indische Nederlanders, Chinezen, Zuid-Europeaanen, vluchtelingen en immigranten uit diverse landen in de Derde Wereld en Oost Europa.

¹² Daarbij is de afbakening vooral bepaald door de levensfase en de sociaal-economische achtergrond van de groepen.

¹³ Het spreekt voor zich dat de eerste en tweede doelgroep elkaar deels overlappen.

Hierboven is reeds omschreven hoe complex dit thema is en hoezeer juist dit thema vraagt om een integrale benadering vanuit diverse beleidsterreinen. Waar het gaat om participatie zijn er een aantal onderdelen van cultuurbeleid waarbij met recht gezegd kan worden dat het gewenste effect kansrijk is:

1. als er tijdens de schoolperiode van jongeren aandacht is voor kunst en cultuur. Daarom ook zetten we in op *cultuureducatie*, *media-educatie* en de samenwerking tussen de bibliotheeksector en het onderwijs. Cultuureducatie, en vooral het programma Kunst op School richt zich op schoolleerlingen, alle leerlingen (dus ook de allochtone) worden hiermee bereikt;
2. als het *dicht bij de doelgroep en in de herkenbare omgeving* (stad, dorp of wijk) wordt georganiseerd. Zowel de amateurkunsten, het Actieplan Cultuurbereik, een groot publieksoffensief (daaronder ook culturele minderheden) dat samen met rijk en gemeenten wordt ingezet, als het beleid ten aanzien van de Kulturhusen sluiten hier prima bij aan. Om minderheden te kunnen bereiken is het van belang samen met minderheidsorganisaties op te trekken en gebruik te maken van bestaande netwerken van allochtonen en deze netwerken koppelen aan de culturele infrastructuur. Ook voor ouderen is het cultuur-in-de-buurt-concept geschikt.

Met *cultuureducatie* raken jongeren binnen schooltijd vertrouwd met diverse uitingen van kunst en cultuur. Het bureau Kunst op School (KoS) van KCO bemiddelt programma's tussen culturele instellingen en het (basis)onderwijs en speelde daarnaast een voortrekkersrol tijdens de eerste vier jaren van het project 'Cultuur en School'. Het project, dat door steun van rijk en provincie tot stand is gekomen, zet in op de samenwerking tussen scholen voor voortgezet onderwijs en culturele instellingen –kunsteducatieve centra, theaters, musea, dans- of theatergroepen- in de zogenaamde cultuurtrajecten (netwerken in een gemeente of rond een school)¹⁴. Het succes van het project heeft geleid tot een vervolg van Cultuur en School, nu als onderdeel van het Actieplan Cultuurbereik (zie aldaar). Op dit moment wordt een onderzoek verricht door de Rijksuniversiteit Groningen (Kunst en Kunstbeleid) naar de effecten van specifieke maatregelen op het gebied van cultuureducatie.

Nadrukkelijk hebben wij de afgelopen jaren geld gereserveerd voor *erfgoededucatie*. Deze vorm van educatie dreigde onder te sneeuwen bij gebrek aan goede educatieve programma's en een tekort aan aandacht binnen het onderwijs. Inmiddels zijn er diverse erfgoedprojecten uitgevoerd, bijvoorbeeld op het gebied van streekcultuur en streektaal.

Voor *podiumkunstinstanties* betekent cultuureducatie een extra inspanning. Er moeten uren worden vrijgemaakt en het vraagt daarnaast om een specifieke deskundigheid. Toch biedt het ook kansen een nieuw en jong publiek te interesseren voor bijvoorbeeld theater of dans. De projecten van het dansgezelschap Introdans voor het VMBO, jeugdtheaters Sonnevandek en Gnaffel zijn daarvan treffende voorbeelden. Ook in de toekomst geven wij cultuureducatie een prominente plek in ons beleid.

Binnen het provinciaal cultuurbeleid is nooit apart aandacht besteed aan *literatuur*. Wel maakt literatuur onderdeel uit van de Streektaal en ook binnen diverse cultuureducatieve projecten heeft literatuur een plek. Daarnaast worden literaire projecten - zoals boekuitgaven of literaire salons - vooral incidenteel ondersteund. Bij KCO is beperkte ruimte beschikbaar voor deskundige literatuurondersteuning. Ook binnen andere disciplines is literatuur vaak een (onderdeel van) activiteiten. Een voorbeeld is de tentoonstelling van het OCBK 'De plaats, de plek'. Ten slotte moet de leesbevordering worden genoemd. Wij willen ook in de toekomst literaire projecten ondersteunen.

We willen de vernieuwing in de amateurkunsten stimuleren. Amateurkunst is een onderdeel van het dagelijks leven van bijna iedereen. Met ingang van 1999 voert KCO het *programma Amateurkunst* uit. Gezamenlijk met de KCO willen wij bekijken of er veranderingen nodig zijn om het programma nog sterker neer te zetten.

Verder is door KCO in samenwerking met Hogeschool Constantijn Huygens de Overijsselse amateurtheaterschool OvATie opgericht.

Om de culturele infrastructuur in de regio's verder te ontwikkelen, en om de samenwerking tussen culturele verenigingen en tussen meerdere disciplines te stimuleren is er in 1999-2000 door KCO voorzichtig begonnen met onderzoek naar de mogelijkheden van regioprojecten. Aangezien hiermee ook een groter, of

¹⁴ Zo zijn er inmiddels goed lopende trajecten in Zwolle, Enschede, Hengelo, Deventer en Nijverdal.

specifieker, publiek bereikt kan worden, de deelname aan en beleving van culturele activiteiten gestimuleerd zal worden en de regio's een duidelijker gezicht zouden krijgen wat culturele uitstraling betreft, wil de provincie in samenwerking met de KCO de mogelijkheid van verdere ontwikkeling van deze regioprojecten onderzoeken.

Het SCP heeft onderzoek verricht naar de impact van de digitale tweedeling¹⁵. De digitale verwijdering voltrekt zich aldus het SCP langs de 'traditionele' grens tussen arm en rijk. Geen nieuwe tweedeling dus, maar wel de bevestiging dat de sociaal-economische verschillen in de samenleving zich ook uitstrekken tot het domein van de digitalisering. Tot de bevolkingsgroepen die relatief achterblijven behoren alleenstaande vrouwen, 65-plussers, mensen met een lage opleiding, een laag inkomen en werklozen. De verschillen in gebruik en digitale vaardigheden hangen sterk samen met sekse en leeftijd. Mannen en jongeren gebruiken ICT vaker en zijn hierin vaardiger dan vrouwen en ouderen. Eén van de speerpunten in het provinciaal bibliotheekbeleid is het voor genoemde doelgroepen toegankelijk maken van digitale informatie. Als uitvoering van de bibliotheeknota worden in het project 'Samenhang en Kwaliteit' door en voor de Overijsselse bibliotheken vormen van *media-educatie* ontwikkeld. Naast genoemde groepen richt deze vorm van educatie zich ook nadrukkelijk op het onderwijs. Uit het SCP-onderzoek blijkt dat computervaardigheden in belangrijke mate via school worden aangeleerd.

Het bewaren, maar vooral het toegankelijk maken van de *streekeigen taal* en cultuur voor alle burgers in Overijssel achten wij van groot belang. Naarmate de wereld groter wordt, neemt de gevoelswaarde van de (levende) geschiedenis van de eigen omgeving voor mensen toe. Natuurlijk is ook de streekcultuur geen statisch gegeven, maar een ontwikkeling die vooral bepaald zal worden door inwoners van de streek, ook door diegenen die van oorsprong van elders in Nederland of in de wereld afkomstig zijn. Streekcultuur leeft en is meer dan het blind bewaren van wat is geweest. Wij denken dat extra inspanning nodig is om die dimensie in het beleid ruimte te geven. Samen met de overheden in het Nedersaksisch taalgebied onderzoeken wij wat de mogelijkheden zijn voor een bescherming van de streektaal als minderheidstaal onder deel III van het Europees Handvest. Ten slotte zijn wij van plan het streektaalconsulentschap te continueren.

Mensen aanzetten tot meedoen, vraagt om het slechten van drempels en om het op maat snijden van dienstverlening. Cultuuroverdracht dient dicht bij de mensen plaats te vinden. Het Kulturhus is een laagdrempelige combinatie van voorzieningen onder een dak met een aanbod van dienstverlening dat past bij de (veelkleurige) samenstellingen van dorpen, kernen of wijken. Bibliotheeknota wordt het Kulturhus beschreven als een centrum voor informatie, cultuur en educatie. Hier komt alles bij elkaar en biedt de integratie van voorzieningen meerwaarde voor de Overijsselse burgers. Een inloophuis of een lokale ontmoetingsplek waar ruimte is voor maatschappelijk en publiek debat, waarin ontmoeting en communicatie centraal staan. Belangrijk voordeel is het behoud van een minimaal voorzieningenniveau daar waar zelfstandige voorzieningen niet langer betaalbaar zijn. In de De OBD heeft het concept uitgewerkt en adviseert bibliotheken en gemeenten over de mogelijkheden van het Kulturhus. Wij willen de verdergaande ontwikkeling van Kulturhusen in Overijssel als centrum van cultuuroverdracht vanuit het cultuurbeleid en in afstemming met het beleid op het gebied van welzijn, integratie en zorg actief bevorderen. Naast de harde infrastructuur (zie Culturele infrastructuur) gaat het om de (digitale) programmering waarin de relatie tussen verschillende voorzieningen wordt gelegd (bijvoorbeeld tussen onderwijs, bibliotheken, kleinschalige podia, musea, zorgvoorzieningen, kinderopvang en medisch-sociale opvang). Afhankelijk van de lokale situatie zal daarbij rekening gehouden moeten worden met de behoeften en vragen van bijvoorbeeld minderheden. Zo zou bijvoorbeeld de combinatie tussen kinderopvang, medisch-sociale voorzieningen, onderwijs (inburgering, NT2) en diverse loketvoorzieningen veel voordelen bieden.

¹⁵ 'Digitalisering van de leefwereld, een onderzoek naar ICT en sociale ongelijkheid', Sociaal en Cultureel Planbureau, mei 2000.

Voornemens

Hiervoor hebben we aangegeven hoe wij ons beleid als uitwerking van het thema de komende vier jaar willen aanpassen, wijzigen of juist voortzetten. We leggen in ieder geval de volgende accenten:

1. Cultuureducatie is een belangrijk instrument om jongeren binnen schoolverband in contact te brengen met kunst en cultuur. Wij willen afspraken maken met steunfunctie-instellingen over activiteiten op het gebied van cultuureducatie.
2. Wij hebben het voornemen de betekenis en reikwijdte van het thema 'veranderende doelgroepen' in debat met deskundigen en opiniemakers te verdiepen
3. Wij willen vernieuwing in de amateurkunst stimuleren en de regionale infrastructuur op dit gebied verder ontwikkelen.
4. Wij willen samen met de overheden in het Nedersaksische taalgebied¹⁶ en in nauw overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties toewerken naar Erkenning van het Nedersaksisch tot minderheidstaal onder deel III van het Europees Verdrag.
5. Wij zullen stimuleren dat culturele programmering wordt ontwikkeld en (digitaal) in kaart wordt gebracht, bijvoorbeeld voor het Kulturhus.
6. Eén van de speerpunten in het provinciaal bibliotheekbeleid is het voor genoemde doelgroepen toegankelijk maken van digitale informatie. Dit speerpunt zetten wij onverkort door.

¹⁶ Naast Overijssel, gaat het om Gelderland, Drenthe, Groningen, Fryslan en de gemeenten West-stellingwerf en Oost-stellingwerf.

Thema 3: veranderende leefomgeving

Veranderingen in de leefomgeving zijn van alle tijden. Zij weerspiegelen de voortdurende veranderingen in de samenleving. Ontginning, ruilverkaveling, aanleg van (digitale) infrastructuur en uitbreiding van steden en dorpen hebben het aanzien van Overijssel in de afgelopen eeuw zeer ingrijpend veranderd. Het bijzondere van de huidige tijd is dan ook niet gelegen in de veranderingen zelf, maar in de snelheid waarmee en de schaal waarop zij plaatsvinden. Het eerste stelt eisen aan ons aanpassingsvermogen, het tweede geeft ons het gevoel dat de veranderingen niet vanuit onszelf maar van buiten komen of worden opgelegd. Wie een binding heeft met zijn geboortestreek, -stad of dorp ervaart dit anders dan diegene die dit minder of niet heeft en zijn omgeving meer ziet als decor.

Langzamerhand ontstaat het besef dat de inrichting van Nederland de komende vijftig jaar ingrijpend zal veranderen. Het is van het grootste belang dat deze veranderingen de erfenis van de afgelopen 500 jaar niet zullen ruïneren.

Om de kwaliteit van de leefomgeving te kunnen behouden of te versterken is het nodig om bij de talrijke ruimtelijke ontwikkelingen aandacht te hebben voor de culturele en historische aspecten van deze ontwikkelingen. De kwaliteit van de leefomgeving kan worden versterkt door een wisselwerking tussen ruimtelijke inrichting en culturele ontwikkelingen.

De Rijksoverheid heeft in 1999 de nota Belvédère laten verschijnen. Deze nota, voortgekomen uit een samenwerking tussen de ministeries van OCW, LNV, V&W en VROM, "beoogt de alom aanwezige cultuurhistorische waarden sterker richtinggevend te laten zijn bij de inrichting van Nederland. Daarmee kan het aanzien van Nederland aan kwaliteit winnen en tegelijkertijd kunnen de cultuurhistorische waarden op het terrein van de archeologie, gebouwde monumenten en historisch cultuurlandschap in onderlinge samenhang worden versterkt."

In Overijssel is integratie tussen de ruimtelijke inrichting en cultuurhistorie praktijk. In het Ontwerp Streekplan Overijssel 2000+ (plannen voor ruimte, water en milieu) is de waarde van cultureel erfgoed een van de ordende principes bij het in samenhang bedenken van oplossingen en benutten van kansen op het gebied van ruimte, water en milieu. Dit wordt uitgewerkt in actiepunten voor de komende jaren gericht op bijvoorbeeld het opstellen van beeldkwaliteitsplannen voor waardevolle stads-, dorpsgezichten en landschappen, voor ontwikkelingsvisies op bestaande en toekomstige landgoederen, voor hergebruik van het industriële erfgoed en natuurlijk voor het ontwerpen van een strategie voor de zogenaamde Belvédère gebieden.

In de afgelopen 10 jaar zijn in het buitengebied van Overijssel en met name in Twente op verschillende locaties integrale kunst of kunsttoepassingen (landschapskunst) gerealiseerd. Dit proces van incidentele, groot- en kleinschalige, zich onafhankelijk van elkaar ontwikkelende initiatieven gaat nog steeds door. De meest in het oog springende, actuele initiatieven zijn het grensoverschrijdende project Kunstwege(n) en het voorgenomen project Watergoed in de Wieden in Noord West Overijssel. In de andere gemeenten in het buitengebied ontstaan ook met regelmaat nieuwe initiatieven op dit vlak. De landelijke stichting Kunst en Openbare ruimte (voorheen Praktijkbureau van Mondriaanstichting) is van mening dat Overijssel op dit vlak voorop loopt. Zonder een volledig overzicht te hebben over de totale situatie in Overijssel is in het buitengebied sprake van een concentratie en vooral ook van een continuïteit in de aanpak van nieuwe geïntegreerde projecten.

Voor de komende vier jaar is het van groot belang dat de reeds ingezette integrale ontwikkelingen cultuurhistorie/natuur & landschap/ ruimtelijke ordening en die tussen beeldende kunst/natuur & landschap/ruimtelijke ordening gecontinueerd en versterkt worden. Daarnaast is het van groot belang dat beide ontwikkelingen met elkaar verbonden worden. Door het stimuleren van de dialoog tussen de behoudsdiscipline (monumentenzorg, archeologie, historische geografie) en de ontwerp-discipline (architectuur, stedenbouw en beeldende/landschapskunst), kan een goede synthese worden bereikt tussen bestaande (cultuurhistorische) kwaliteiten en eigentijdse ontwikkelingen.

Als belangrijkste opgaven voor de behoudsector zien wij het opzetten van een goed toegankelijke informatiestructuur (beschrijving en waardering van objecten en patronen) en het bevorderen van professioneel beheer en onderhoud van monumenten, beschermde gezichten, archeologische vindplaatsen/vondsten en cultuurlandschappen.

Als belangrijkste opgave voor de ontwerp-discipline zien wij het vormgeven van de ruimte op een eigentijdse wijze met optimale gebruikmaking van de bestaande (cultuurhistorische) kwaliteiten. De cultuurhistorische informatiestructuur staat daarbij ten dienste van de ontwerp-discipline, maar ook van een breed, in cultuurhistorie geïnteresseerd publiek.

De provincie zal daarom een aantal bestaande ontwikkelingen in de ruimtelijke en digitale inrichting verbinden met cultureel erfgoed, architectuur, stedenbouwkunde en beeldende kunst & vormgeving.

Wij willen in overleg met betrokken instellingen en provinciale afdelingen een ontwikkelingsprogramma formuleren dat een inhoudelijk kader kan bieden voor (het stimuleren van) nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de integratie tussen ruimtelijke inrichting, cultuurhistorie en hedendaagse kunstuitingen.

Daarbij moet bedacht worden dat in het komende decennium het landschap als gevolg van uiteenlopende ontwikkelingen (reconstructies in de landbouwsector, aanleg nieuwe natuur, ecologische hoofdstructuur, waterhuishoudingsprojecten, infrastructurale ingrepen) ingrijpend zal veranderen.

Het beleid beeldende kunst & vormgeving zal voor een belangrijk deel worden ingezet op de veranderingen in de leefomgeving, waarbij een directe relatie zal worden gelegd naar het belang van cultuurhistorie in ruimtelijke inrichting. Een integrale aanpak van cultuur met natuur en landschap en ruimtelijke ordening zal worden ingezet. Gezien het belang van de Kunstvereniging Diepenheim op dit terrein blijft er aandacht voor deze belangrijke instelling.

Met de stichting Kunst & Cultuur Overijssel en het Oversticht zal gesproken worden over het opzetten van een programma Culturele Planologie. Voorwaarde is netwerkvorming met de overige participanten die zich op dit gebied hebben onderscheiden.

Met de subsidieregeling voor gemeentelijke kunstopdrachten is ondersteuning gegeven aan kunstwerken in de openbare ruimte. De afgelopen vier jaar is bij beoordeling reeds bekeken in hoeverre geplande kunstwerken een relatie met de omgeving aangaan. Een aantal prachtige projecten bieden zicht op de kracht van de combinatie kunst en de technische ontwerpdiscipline. De komende vier jaar willen wij hier meer het accent op leggen. Bij de subsidieverstreking zal een masterplan worden gevraagd, een visie op de integratie van beeldende kunst en vormgeving in de openbare ruimte. Dit masterplan zal logischerwijs een relatie hebben met de zogenaamde beeldkwaliteitsplannen. Goede voorbeelden zullen worden bekendgemaakt.

De geschiedenis bepaalt de ontwikkeling van de leefomgeving. De leefomgeving zegt ons heel veel over de manier waarop inwoners van Overijssel in bepaald tijdsbestek dachten en deden. In diverse projecten op het gebied van *streekcultuur* worden de veranderende leefomgeving in kaart gebracht of beschreven.

Een belangrijke ontwikkeling in de erfgoedsector is de digitalisering. Er is een groeiende vraag naar digitale informatie over archieven, archeologie, streekcultuur, monumenten, streekgeschiedenis en museumcollecties. In al deze sectoren wordt gewerkt aan digitale collectiebeschrijving en aan toegankelijkheid via Internet. De tendens is dat steeds meer wordt gekozen voor landelijk werkende systemen, die de uitwisselbaarheid van informatie ten goede komen.

Het Audiovisueel Documentatiecentrum verzamelt films van regionaal historische waarde waarop die verandering goed zichtbaar is. Een dergelijk *audiovisueel archief* is bijvoorbeeld interessant voor musea, archieven, historische verenigingen, bibliotheken en het onderwijs. Het is van belang dat het ADO (nog meer) aansluiting vindt bij de ontwikkelingen op het gebied van digitale informatie en (museale) archivering en aantoonbare samenwerking zoekt met instellingen die actief zijn op dit gebied, zoals de OBD, het Oversticht en het Historisch Centrum. Met het oog op de digitale toekomst heeft het ADO zijn domeinnaam laten registreren (ado-film.nl). Ook experimenteert zij al met het via internet toegankelijk maken van erfgoed. Op dit moment worden gesprekken gevoerd tussen ADO en het Historisch Centrum Overijssel (HCO) - een samengaan van het Rijksarchief Overijssel en het Gemeente Archief Zwolle - over integratie van audiovisuele verzamelingen en archieven.

Voornemens

Hiervoor hebben we aangegeven hoe wij ons beleid als uitwerking van het thema de komende vier jaar willen aanpassen, wijzigen of juist voortzetten. Een aantal voornemens wordt hieronder nog eens expliciet genoemd:

1. Wij willen de samenwerking tussen ADO, OBD, Oversticht en het HCO op het gebied van (digitale) archivering van waardevol audiovisueel materiaal stimuleren.
2. Wij zullen een aantal bestaande ontwikkelingen in de ruimtelijke en digitale inrichting verbinden met cultureel erfgoed, architectuur, stedenbouwkunde en beeldende kunst & vormgeving. Als voorbeelden kunnen worden genoemd: het uitwerken van Belvédère, ondersteunen van de Esselinkstichting, ontwikkelen van architectuurbeleid, stimuleren van excellente opdrachten in de openbare ruimte.
3. Wij willen in overleg met betrokken instellingen en provinciale afdelingen een ontwikkelingsprogramma formuleren dat een inhoudelijk kader kan bieden voor (het stimuleren van) nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de integratie tussen ruimtelijke inrichting, cultuurhistorie en hedendaagse kunstuitingen.
4. Wij willen dat de veranderende leefomgeving in het beeldende kunstbeleid 2001- 2004 een belangrijk onderwerp wordt. Dit zal van invloed zijn op de criteria voor subsidie aan kunstopdrachten. Met het Oversticht en de KCO willen wij overleg voeren over de uitvoering van een programma culturele planologie.

Thema 4: continue vernieuwing

De veranderingen in het culturele veld vragen om een cultuurbeleid dat vernieuwingen aanjaagt en stimuleert. Deze vernieuwingen zijn voor het grote publiek vaak niet zichtbaar, maar hebben wel degelijk een belangrijke waarde. Niet alleen als aanjager voor de autonome ontwikkeling van kunst & cultuur, steeds meer zien andere sectoren de waarde van de ideeën van de "vrije geest". Artistieke ontwikkeling en creativiteit worden door bedrijfsleven en onderwijs vaker gevraagd om allianties aan te gaan en geïntegreerd mee te werken aan kennis- en productinnovatie. Daarmee is de erkenning van het belang van het artistieke proces en experiment voor niet cultuurterreinen een feit.

Als thema 4 is daarom gekozen voor 'continue vernieuwing'. Dit thema stelt het autonome experiment centraal en *staat daarmee los van de overige drie thema's*. Cultuurpolitieke doelstellingen eisen veel van de culturele wereld. Hoe belangrijk de doorwerking van maatschappelijke ontwikkelingen in hedendaags cultuurbeleid ook zijn, er mag nooit voorbij worden gegaan aan de autonome betekenis van kunst en cultuur. In sommige gevallen is het artistieke proces nou eenmaal belangrijker dan het product in termen van publieksbereik, want zonder het artistieke proces is er geen ontwikkeling in cultuur. Daarnaast worden artistieke ontwikkelingen in aanverwante terreinen, zoals de media, reclame, jongerencultuur en mode, vaak niet als zodanig herkend en is er weinig ruimte voor experimentele crossovers.

Natuurlijk kan er geen vernieuwing bestaan zonder traditie. Sterker nog: vernieuwing komt voort uit traditie en wordt weer traditie zo gauw de vernieuwing geïncorporeerd is in de bestaande opvattingen over kunst en cultuur. Vernieuwing is geen einddoel, maar een cyclisch proces van actie en reactie. Voor de vitaliteit van beleid - dus ook van cultuurbeleid - is een bepaalde mate van vernieuwing onontbeerlijk.

De provincie kan een belangrijke rol spelen in het stimuleren van vernieuwing en ontwikkeling in cultuur. De provincie heeft immers een groot flexibel cultuurbudget. Wij hebben daarom voor de komende vier jaar continue vernieuwing als een van de hoofdthema's gedefinieerd. Het betreft hier het belang van artistieke vernieuwing en ontwikkeling, cross overs tussen de disciplines, de bijdrage van artistieke innovatie aan de ontwikkeling in andere sectoren en ten slotte onze eigen inzet in processen.

Dit betekent dat wij artistieke vernieuwing en de bijdrage aan de artistieke ontwikkeling in Overijssel zullen hanteren als apart subsidie criterium binnen het Cultuurfonds.

Ook zullen wij onderzoeken in hoeverre er mogelijkheden zijn om als provincie eerder in het creatieve proces te participeren, dus niet pas als projecten op punt van uitvoering staan. Ook rekenen wij het tot de taak van de steunfunctie instellingen en onszelf om vernieuwingen te signaleren en op waarde te beoordelen.

De aanwezigheid van de kunstopleidingen en de Universiteit Twente is binnen dit thema van grote waarde.

Een gebied waar vernieuwing en experiment aan de orde van de dag zijn is de digitale wereld en de nieuwe media.

Binnen het beeldende kunstbeleid van de komende vier jaar willen wij nadrukkelijker dan nu beleid ontwikkelen op mediakunst en nieuwe media. Dit zal plaatsvinden in overleg met de initiatieven in met name Twente en de onderwijsinstellingen en bedrijven die hier nauw bij betrokken zijn. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met de economische ontwikkeling (EMT). Bij de uitwerking van het programma beeldende kunst (onderdeel van het Actieplan Cultuurbereik) zal hier een aparte bijeenkomst over plaatsvinden.

Voornemens

Hiervoor hebben we aangegeven hoe wij ons beleid als uitwerking van het thema de komende vier jaar willen aanpassen, wijzigen of juist voortzetten. We leggen in ieder geval de volgende accenten:

1. De provincie zal de antennefunctie van (steun)instellingen stimuleren en vernieuwingsprocessen aanjagen. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de samenwerking tussen vormgevers en

producenten, tussen onderwijs en bedrijfsleven, tussen de overheid en de kunstensector. Ook de initiatieven op het gebied van nieuwe media zijn van groot belang.

2. Vernieuwing en experiment blijft een apart criterium voor incidentele subsidies.
3. De provincie wil in overleg met betrokkenen een beleid ontwikkelen voor mediakunst en nieuwe media. Deze ontwikkeling krijgt een plaats in het programma Beeldende kunst 2001 2004.

Culturele infrastructuur

De *culturele accommodaties* zijn de harde schijven van de cultuursector. Binnen deze accommodaties worden kunst en cultuur geproduceerd en gepresenteerd aan het publiek. Deze culturele infrastructuur kan door architectuur, omvang en verscheidenheid in hoge mate het imago van een stad bepalen en geldt als indicator van stedelijke ambitie, van vooruitstrevendheid en innovatie. Samen met andere sectoren in de vrijetijdseconomie - recreatie & toerisme, sport en entertainment - is de cultuur een groeisector.

Vernieuwing

In betrekkelijk korte tijd zijn de eisen die de gebruikers van deze accommodaties (cultuurproducenten en publiek) aan deze accommodaties stellen sterk veranderd.

Artistieke ontwikkelingen, grootschalige producties en montages, uitbreiding van technische faciliteiten, gebruik van nieuwe media, nieuwe functies, veranderde exploitatie-inzichten en de functie van de accommodatie in de regio leiden er toe dat veel bestaande culturele accommodaties verouderd raken, niet meer voldoen aan de hedendaagse eisen.

Zowel in de grote steden als in de kleinere gemeenten in Overijssel zal in het komende decennium gewerkt moeten worden aan vernieuwing van deze infrastructuur. Dit betekent soms verbouw van bestaande voorzieningen, maar in veel gevallen de realisatie van een nieuwe generatie culturele accommodaties. Actuele voorbeelden van deze ontwikkeling binnen Overijssel zijn de plannen van Enschede en Zwolle voor vernieuwing en uitbreiding van de grootschalige podiumkunstaccommodaties in deze steden. Eerder is een nieuwe schouwburg gerealiseerd in Deventer en in Hengelo wordt de voormalige theatervoorziening vervangen door een moderne podiumkunstvoorziening. Alleen al met deze vernieuwingsprojecten is een bedrag van bijna een kwart miljard gemoeid. Dit laat zien dat voor de vernieuwing van de culturele infrastructuur omvangrijke investeringen moeten worden gedaan.

Ook voor de andere culturele accommodaties is vernieuwing noodzakelijk, omdat de bestaande infrastructuur niet meer beantwoordt aan de behoeften van publiek en gebruikers. Zo zullen de musea, de archieven, de bibliotheken over andere en nieuwe ruimtelijke voorzieningen moeten kunnen gaan beschikken om hun product te presenteren en om in te kunnen spelen op de veranderende behoeften van het publiek. Deze sectoren zullen in hoog tempo moeten zorgen voor productvernieuwing en het toegankelijk maken van hun bronnen door toepassing van nieuwe technieken. Verder hebben zich de afgelopen jaren nieuwe culturele invalshoeken ontwikkeld, die zich zijn gaan richten op het bereik van een breed publiek en die behoefte hebben aan een accommodatie voor hun activiteiten. Voorbeelden zijn architectuurcentra, archeologie, centra voor nieuwe media als videokunst en internet.

Bij de meer kleinschalige culturele voorzieningen als de kleine podia, de centra voor kunstzinnige vorming, de filmhuizen en de centra voor beeldende kunst zien we dat veel van deze accommodaties in deze provincie van onvoldoende ruimtelijke kwaliteit zijn.

In de kleinere gemeenten, met name in gemeenten die een centrumfunctie voor de regio vervullen als Steenwijk, Hardenberg, Kampen, Goor en Nijverdal, dient zich evenzeer de vraag aan hoe de noodzakelijke vernieuwing van de culturele accommodaties vorm gegeven moet gaan worden. Het publiek in deze gemeenten verwacht van de aanwezige culturele infrastructuur een hoog kwaliteitsniveau. Dit wil zeggen moderne, goed geoutilleerde gebouwen met een goed en gedifferentieerd aanbod.

Kulturhus

In de kleine gemeenten en dorpen is de noodzaak van investeringen in culturele voorzieningen als een bibliotheek direct verbonden met de leefbaarheid en het sociale welzijn. Door verschillende ontwikkelingen is in de dorpen en buurtschappen voortdurend de dreiging aanwezig van verder verschraling van het voorzieningenniveau (postkantoor, winkel, consultatiebureau, kinderopvang, bankfiliaal, huisarts). Een combinatie van dergelijke bedreigde functies met culturele functies als een bibliotheek/ICT-centrum in één

gebouw biedt een interessant en realistisch antwoord op deze verschravings-trend op het platteland, maar ook voor stadswijken die ver van het stadscentrum zijn verwijderd. Daarom zijn wij enkele jaren geleden gestart met het promoten van het *Kulturhus* als accommodatieconcept om verschillende culturele en maatschappelijke functies onder een dak te brengen. De eerste gerealiseerde voorbeelden hebben ons gesterkt in de overtuiging dat wij met het Kulturhus als “ontmoetingsplaats” een sterk concept in handen hebben dat met name in het landelijk gebied van Overijssel veel mogelijkheden biedt om de sociale kwaliteit in deze gebieden te behouden.

Het *Kulturhus-concept* biedt een adequaat antwoord op deze ontwikkelingen in de landelijke gebieden. Nu positieve ervaring is opgedaan met de eerste experimenten met Kulturhusen, is de tijd rijp om dit ontwikkelingsmodel te gaan promoten. Het totstandbrengen van Kulturhusen is op lokaal niveau een ingewikkeld proces. Wij willen gemeenten en andere initiatiefnemende partijen actief steunen in dit gecompliceerde ontwikkelingsproces. Het Kulturhus is een open concept dat op maat van de lokale behoeften en mogelijkheden gesneden wordt. Door dit concept krachtig te stimuleren willen wij bereiken dat er een vernieuwde sociale en culturele infrastructuur ontstaat in steden en de landelijke gebieden.

Culturele accommodaties

De culturele infrastructuur vormt een onmisbaar onderdeel van de het fijnmazige netwerk van voorzieningen en middelen waarop de huidige samenleving en economie draaien. Het een kan ook niet zonder het ander. Kunst, cultuur en culturele accommodaties vormen een integraal onderdeel van een moderne samenleving met specifieke kwaliteiten en potenties.

Zoals wij ons sterk maken voor goede infrastructurele voorzieningen voor andere sectoren, beschouwen wij het ook als onze verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan de vernieuwing van de culturele infrastructuur in Overijssel. Ook in de afgelopen jaren hebben wij regelmatig grote en kleine bedragen beschikbaar gesteld ten behoeve van de vernieuwing van culturele accommodaties in het kader van de besteding van de IJsselmijgelden of via regelingen voor stimulering van de werkgelegenheid, bevordering van hergebruik van monumentale gebouwen of de bevordering van het toerisme.

Voor de financiering van de culturele accommodaties zijn de gemeenten verantwoordelijk, met uitzondering van het Rijksmuseum Twente en de provinciale musea in Heino/Wijhe en Denekamp. De vernieuwingsopgave met betrekking tot de culturele infrastructuur waarvoor de gemeenten in de komende jaren gesteld zullen worden is van grote omvang en zal grote investeringen vergen. Wij zien het niet als onze taak om de gemeenten te ontlasten van deze verantwoordelijkheid. Wel willen wij het voor de lokale overheden mogelijk maken om in te zetten op een hoog kwaliteitsniveau bij de vernieuwingen in de culturele infrastructuur, zonder dat de exploitatielasten daarvan een kwalitatief goede programmering in de weg staan. Met onze bijdrage willen wij gemeenten stimuleren om vanuit een goed gefundeerde toekomstvisie op de lokale culturele infrastructuur investeringsplannen te maken. In een toekomstvisie weerspiegelen zich de culturele ambities van een gemeente en het culturele profiel waarnaar men toe wil werken. Vanzelfsprekend verschillen de ambities en de mogelijkheden van gemeenten, maar wij willen zowel de grote steden als de plattelandsgemeenten prikkelen om toekomstgericht te investeren in de culturele infrastructuur. Dit betekent dat wij zowel willen bijdragen aan de miljoenenprojecten in de grote en middelgrote steden, als aan kleinschalige en Kulturhus-achtige projecten in de dorpen en buurtschappen of stadswijken. Maatstaf is voor ons de inzet en ambitie van de lokale overheid om culturele accommodaties te realiseren, waarmee optimaal wordt aangesloten op de ontwikkelingen in de cultuursector en op de behoeften van het publiek.

Wij willen bijdragen in de grote investeringsprojecten van de gemeenten Enschede en Zwolle, die moeten leiden tot de realisatie van nieuwe grootschalige podiumkunstvoorzieningen. De nieuwe muziektheateraccommodatie in Enschede moet niet alleen het operahuis voor de Nationale Reisopera worden, maar ook voorzien in een podium voor het provinciale jeugdtheatergezelschap Sonnevand en een thuis bieden voor de bijzondere jeugdprogrammering van de Twentse Schouwburg.

Met de uitvoering van de nieuwbouwplannen kan Zwolle zich gaan voegen in de categorie van A-schouwburgen in Nederland en krijgt het Orkest van het Oosten een goed geoutilleerde speelplek in dit deel van de provincie.

Voorts verwachten wij in de komende periode in ieder geval vernieuwingsplannen van de schouwborg De Voorvegter in Hardenberg, van museum Natura Docet in Denekamp, en voor een nieuw archeologisch centrum in Deventer of in Twente. Daarnaast zullen naar onze inschatting verschillende initiatieven voor Kulturhusen omgezet worden in concrete plannen.

In Hengelo bestaat een concreet plan voor de herhuisvesting van een techniekmuseum in een passende omgeving, waarbij het educatieve aspect een grote rol gaat spelen. Verder zullen zich in de komende jaren enkele interessante mogelijkheden voordoen van culturele herbestemmingen voor industrieel erfgoed.

Convenanten

Een andere voorwaarde voor sterke culturele voorzieningen vormt het cultuurconvenant dat Oost Nederland voor de periode 2001-2004 met het Rijk afsluit over die culturele instellingen die rijkssubsidie ontvangen. Na bekend worden van het advies van de Raad voor Cultuur zijn de onderhandelingen met het Rijk gestart. Gezamenlijk met de provincie Gelderland hebben wij een aantal prioriteiten gesteld: toneelbestel, Nationale Reisopera, jeugd en de orkesten. Voor Overijssel is daarnaast de positie van de kunstvereniging Diepenheim van belang. In augustus volgen nog onderhandelingen, in september wordt de Cultuurnota van het Rijk gepresenteerd die vervolgens in de Tweede Kamer zal worden behandeld. Wij nemen ons voor om in overleg met betrokken culturele instellingen een goede uitgangspositie voor de periode 2001-2004 te verkrijgen.

Culturele Infrastructuur en Onderzoek

Voor een goed cultuurbeleid is het noodzakelijk om zicht te hebben op de aanwezigheid van en de ontwikkeling in de culturele infrastructuur in Overijssel. Een groot onderzoek in Oost Nederland naar de functie en rol van de theater- en muziekpodia wordt binnenkort afgerond. In Oost Nederland wordt een onderzoek uitgevoerd naar de potentie van cultuurhistorie voor toeristische doeleinden. Eerder adviseerde de commissie Oostelijk toneelbestel.

Naar aanleiding van de komst van het Actieplan Cultuurbereik hebben wij alle gemeenten gevraagd inzicht te geven in de lokale culturele infrastructuur. Binnenkort worden de uitkomsten van deze inventarisatie geordend en inzichtelijk gemaakt.

Wij zijn van mening dat onderzoek en inventarisatie nuttige instrumenten zijn om in te zoomen op bepaalde aspecten van de culturele infrastructuur. Voorwaarde is wel dat onderzoeksvraag en resultaat nauwkeurig door de provincie(s) worden geformuleerd en gevolgd.

Voornemens

1. Wij gaan provinciale staten voorstellen voor de periode 2001-2004 een budget beschikbaar te stellen voor provinciale bijdragen in investeringsprojecten voor vernieuwing van de culturele infrastructuur in Overijssel. Wij willen met dit budget zichtbare effecten bereiken, die zijn ingebed in een toekomstvisie op de lokale en regionale infrastructuur en daarop aansluitende gemeentelijke investeringsplannen.
2. Om die reden, maar ook om daadwerkelijk kwaliteitsverhoging te stimuleren, willen wij een mechanisme in de bestedingsregeling inbouwen waardoor extra provinciale middelen worden gematched met extra lokale middelen of bijdragen uit het bedrijfsleven.
3. Wij willen vaker opdrachten verstrekken voor onderzoeken en inventarisaties in de culturele sector.
4. Wij willen nadrukkelijk het ontstaan van Kulturhusen stimuleren door het instellen van een 'task force kulturhus', een aanjaagteam met een specifieke deskundigheid op het gebied van het verbinden van voorzieningen, van bedrijfsmatige aspecten van het lokale voorzieningenniveau, van bouw van multifunctionele gebouwen, van verschillende modellen ter realisering van het concept, van publiekbereik, van mogelijkheden tot innovatief programmeren etcetera. De task force is een deskundige gesprekspartner voor gemeenten en instellingen met een goed oog op regionale en provinciale ontwikkeling.

Provinciale rol en bestuurlijke partners

Provinciale rol

In het cultuurbeleid vervult de provincie een aantal functies:

- de provincie is *partner*: met flexibele budgetten worden uitgaven en investeringen gedaan die nauw samenhangen met vooral lokaal en rijksbeleid, waarmee de provincie haar rol als betrouwbare partner aangeeft;
- de provincie *bewaakt kwaliteit*: met meerjarige budgetten wordt (een selectie van) de infrastructuur in stand gehouden ter ondersteuning en versterking van de kwaliteit van de cultuur in stad en op het platteland;
- de provincie *stimuleert integraliteit*: een initiërende en coördinerende rol ter bevordering van de integratie van cultuur met andere beleidsterreinen;
- de provincie is *aanjager*: met advies en flexibele budgetten worden nieuwe initiatieven, incidentele activiteiten en goede voorbeelden gestimuleerd.

Vooraf de laatste twee functies krijgen in de Cultuurnota 2001 2004 meer nadruk dan voorheen.

Bestuurlijke Partners

De overheden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het cultuurbeleid. Een samenhangend en adequaat cultuurbeleid kan alleen tot stand komen wanneer Rijk, provincies en gemeenten zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken vanuit de eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Daarom willen wij met het Rijk, gemeenten en onze partnerprovincie Gelderland steeds nauw blijven overleggen om een volwaardig en levendig cultureel klimaat in stand te houden.

De taken van deze overheden zijn niet wettelijk vastgelegd en afgebakend en liggen voor de afzonderlijke onderdelen van het cultuurbeleid verschillend: voor de podiumkunsten is het weer anders dan voor beeldende kunst of monumentenzorg. Duidelijk is, dat de overheden alleen door nauwe afstemming en samenwerking een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van cultuur in Nederland.

De gemeenten

Elke gemeente in Overijssel doet op de een of andere manier aan cultuur: amateurkunst, historische verenigingen of het kunstwerk in de openbare ruimte. De gemeenten kennen hun eigen culturele tradities en onderhouden die vaak ook. Hoe groter de gemeente, hoe meer verschillende culturele functies aanwezig zijn. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) legt de grens voor een volwaardig cultuurbeleid bij 90.000 inwoners of meer: in Overijssel Enschede en Zwolle.

Wij vinden het van groot belang om met de gemeenten in Overijssel samen te werken. Om onze partners goed te kennen en om in te kunnen spelen op de processen in de gemeentelijke herindeling wordt een inventarisatie uitgevoerd naar de culturele infrastructuur in de Overijsselse gemeenten.

Met de vijf grotere steden en de gemeente Diepenheim is het contact door de daar aanwezige voorzieningen en de samenwerking intensiever. Met Hengelo, Enschede en Zwolle trekken wij gezamenlijk op in het "Cultuurconvenant Oost Nederland". Dit doen wij samen met de provincie Gelderland en Arnhem, Apeldoorn en Nijmegen. Bovendien ondersteunen wij de steden in het Grote Stedenbeleid van de rijksoverheid en maakt cultuur als versterkende factor onderdeel uit van het "Regiocontract Oost" dat wij samen met Gelderland opstellen.

Het Rijk

Iedere vier jaar wordt tussen het Rijk en Oost Nederland een Cultuurconvenant afgesloten. Het Cultuurconvenant 2001-2004 is in voorbereiding. In dit convenant worden afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheid voor de grote culturele instellingen in Oost Nederland. De financiële bijdrage van het Rijk is mede afhankelijk van het advies van de Raad voor Cultuur en de onderhandelingen met steden en provincies. In het Cultuurconvenant worden verder afspraken gemaakt over de taakverdeling tussen gemeenten, provincies en Rijk op het gebied van cultureel erfgoed. Tot slot is het mogelijk ook over andere onderwerpen waarvoor een gezamenlijk belang aanwezig is afspraken te maken.

Afspraken over het Actieplan Cultuurbereik, de rijksbijdrage Beeldende Kunst en Vormgeving en het project Cultuur & School zijn formeel vastgelegd in een bestuurlijke overeenkomst OCW, IPO en VNG.

Verder vindt frequent overleg plaats met het Rijk over gezamenlijke thema's en in IPO verband.

Interprovinciaal Overleg

De gedeputeerde cultuur van Overijssel heeft in het dagelijks bestuur van het IPO de portefeuille cultuur. Overijssel heeft zitting in de IPO adviesgroep cultuur voor beeldende kunst en cultuur algemeen. Binnen de adviesgroep cultuur vindt regelmatig overleg plaats tussen de provincies.

Cultuurbeleid en financiën

In de startnotitie cultuurbeleid gaven wij al aan de financiële ordening van het cultuurbeleid te willen vereenvoudigen. In de nota podiumkunsten "Er zit systeem in de chaos" hebben provinciale staten reeds ingestemd met het voornemen " In de komende jaren zal het noodzakelijk zijn dat het totale budget voor incidentele subsidies cultuur wordt verhoogd. Een flexibel en ruim budget is nodig om goed in te spelen op knelpunten en nieuwe ontwikkelingen in de culturele infrastructuur. Een budget waarvoor projecten kunnen worden ingediend die bijdragen aan de doelstellingen van een breed cultuurbeleid. Een ontwikkeling van het totale budget incidentele cultuursubsidies naar een budget cultuur waaruit zowel subsidies kunnen worden verstrekt als gericht acties kunnen worden ondernomen heeft daarom onze voorkeur."

De financiële voornemens zijn mede afhankelijk van de behandeling van de provinciale begroting 2001 in november 2000 in provinciale staten. Dan zal provinciale staten zich uitspreken over de door ons gewenste matching Actieplan cultuurbereik (inclusief Cultuur & School) en de door ons voorgenomen investering in de culturele accommodaties.

Het totale lastenbudget voor cultuur in 2000 bedraagt ruim 20 miljoen (inclusief rijksbijdragen). Met de begrotingsbehandeling 2001 wordt provinciale staten voorgesteld nieuw beleid te voteren van 2 miljoen per jaar voor het cultuurconvenant/Actieprogramma Cultuurbereik/Cultuur & School en 20 miljoen voor vier jaar voor investeringen in cultuuraccommodaties. Voor het Actieprogramma Cultuurbereik en Cultuur & School zal de provincie een 1:1 rijksbijdrage ontvangen. Provinciale staten zal in het kader van de begroting 2001 tevens een beslissing nemen over een bezuiniging van f. 250.000,-- op diverse posten cultuur. Bij het opstellen van de Cultuurnota en het Cultuurprogramma 2001-2004 wordt uitgegaan van de financiële kaders van de beleidsbegroting 2001.

Subsidie-instrumenten

De komende vier jaar kiezen wij voor de volgende subsidie-instrumenten:

1. Budgetsubsidie.
Wordt voor vier jaar verleend op basis van contractafspraken. In de instellingscontracten zullen beperkte afspraken worden gemaakt over het (inzicht in) publieksbereik. Deze subsidie is instellingsgebonden.
2. Programmasubsidies.
Deze subsidie is gekoppeld aan een bepaald inhoudelijke programma. Een budget voor uitvoering van een provinciaal programma dat met duidelijke afspraken wordt ondergebracht bij een (aantal) instelling(en). Deze subsidie geldt in principe voor vier jaar.
3. Projectsubsidies.
Een bijdrage in de kosten van een cultureel project of de ontwikkeling daarvan. Deze projecten moeten voldoen aan de criteria die in een subsidieverordening of in een beleidsregel zullen worden uitgewerkt.

De provinciale begroting cultuur zal worden doorgelicht. Resultaat is een ordening in bovenstaande drie categorieën. Met de instellingen die worden voorgedragen voor budgetsubsidie worden afspraken gemaakt voor de periode 2001- 2004.

De programma's zullen helder worden ingevuld, in overleg met die instellingen waarvan wij denken dat zij het programma het beste kunnen uitvoeren.

De overige budgetten worden verzameld in een zogenaamd Cultuurfonds. Uit dit Cultuurfonds kunnen kansrijke culturele projecten gesubsidieerd worden.

Het Cultuurfonds bestaat uit drie 'compartimenten':

1. Projectengeld geordend per thema;
2. Actieplan Cultuurbereik (inclusief Cultuur en School en Beeldende Kunst) en
3. Culturele infrastructuur (accommodaties).

Om voor subsidie uit het fonds in aanmerking te komen moeten de projecten passen binnen een of meer van de vier thema's of de voorwaarden van het Actieplan Cultuurbereik. De projecten zijn incidenteel van aard en resultaten zijn aantoonbaar overdraagbaar naar provinciaal niveau. De onderverdeling van het bedrag en de voorwaarden voor toekenning zullen worden uitgewerkt in beleidsregels in het uitvoeringsprogramma cultuur. De formele basis voor subsidiëring zal worden geregeld in een subsidieverordening Zorg, Welzijn en Cultuur.

Ook nieuw geld beschikbaar voor het Actieplan Cultuurbereik (inclusief Cultuur en School en Beeldende Kunst) en culturele accommodaties zal onder het regime van het Cultuurfonds worden gebracht. Niet al het geld in het fonds is vrij beschikbaar als projectgeld. Gelet op het belang van de activiteiten of afspraken gemaakt met het Rijk over de bestemming zijn er binnen het fonds geormerkte bedragen voor o.a. het Actieplan Cultuurbereik, Cultuur en School en de Rijksbijdrageregeling Beeldende Kunst.

Gezien de termijnen, deze cultuurnota zal eerst in december 2000 in provinciale staten aan de orde zijn, geldt 2001 als een overgangsjaar.

Procedure

De startnotitie cultuurbeleid 2001-2004 en het provinciale plan van aanpak actieplan cultuurbereik zijn sinds half juli beschikbaar op de provinciale website. Over het plan van aanpak actieplan is een bijeenkomst geweest waarvoor alle gemeenten in Overijssel waren uitgenodigd.

De uitwerking van startnotitie naar strategische beleidsnota resulteerde eerst in een ambtelijk concept. Dit concept is op 9 augustus tijdens een chaotische maar toch geanimeerde bijeenkomst bediscussieerd met belanghebbenden (culturele instellingen en gemeenten). De bijdrage van genodigden resulteerden in een aantal aanpassingen en waardevolle aanvullingen. Met verwerking hiervan was de concept beleidsnota een feit. Deze nota is op 29 augustus door ons vastgesteld en voor inspraak via de gebruikelijke wijze en internet verspreid. Op 4 september werd de statencommissie MAS geïnformeerd over de ontwikkelingen en de inhoud van de concept nota.

In de loop van oktober is de concept nota verwerkt tot definitieve nota. Deze strategische nota is voor behandeling geagendeerd in provinciale staten van december.

Tegelijkertijd wordt de komende maanden gewerkt aan het provinciale programma Actieplan Cultuurbereik (inclusief beeldende kunst en Cultuur & School). Dit programma zal in concept worden voorgelegd aan Gedeputeerde staten en in januari 2001 aan belanghebbenden worden verstuurd voor inspraak. Vervolgens wordt het programma gevoegd bij het Cultuurprogramma 2001-2004.

Provinciale staten zullen zich apart hiervan in november uitspreken over de begroting 2001 waarin de matching Actieplan Cultuurbereik, Cultuur & School, Convenanten en het investeringsbudget Culturele accommodaties is opgenomen.

Na december gebeurt het volgende: Op basis van de strategische nota worden, wederom in overleg met betrokkenen, de voornemens omgezet in een uitvoeringsprogramma. Dit uitvoeringsprogramma zal uiteindelijk voor advies aan de commissie MAS worden aangeboden.

Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan een gezamenlijke subsidieregeling voor de terreinen zorg, cultuur en welzijn. Per 1/1 2002 zal het nieuwe beleid volledig in werking zijn.

Bijlage 1: Actieplan Cultuurbereik

Op 16 maart 2000 presenteerden OCW, IPO en VNG de bestuurlijke overeenkomst over het Actieplan Cultuurbereik. Het actieplan is een groot offensief om het publieksbereik van cultuur te vergroten. Deelnemers zijn het ministerie van OCW, 12 provincies en 30 steden.

In april jongstleden heeft het college van gedeputeerde staten van Overijssel de staatssecretaris van cultuur laten weten dat de provincie, onder voorbehoud van besluitvorming door provinciale staten, zal participeren in het Actieplan. In juni hebben wij ons plan van aanpak Actieplan Cultuurbereik 2001 - 2004 (inclusief Cultuur & School en Beeldende kunst) bij het ministerie van OCenW ingediend. Voor uitwerking naar het programma is inmiddels groen licht ontvangen. Het plan van aanpak is hieronder integraal opgenomen. Het Plan van Aanpak bestaat uit drie onderdelen: Actieplan Cultuurbereik, Cultuur & School en Beeldende Kunst & Vormgeving. Afgesloten wordt met een financiële paragraaf.

Omdat wij ons realiseren dat de inhoud van dit plan van aanpak nog niet bij iedereen bekend is, hebben wij het hieronder integraal opgenomen.

De culturele infrastructuur

In Almelo is altijd wat te doen, soms springt het stoplicht op rood, dan weer op groen!

Anders dan de tekst van cabaretier Herman Finkers doet vermoeden gebeurt er veel op verschillende terreinen van kunst en cultuur in Overijssel, alhoewel kwaliteit, kwantiteit en financiële inzet verschillen per gemeente of regio. Veel activiteiten spelen zich af op lokaal of regionaal niveau; dit geldt zeker voor de beoefening van de amateurkunsten.

Naast een groot aantal verenigingen voor amateurkunsten onderhoudt en huisvest Overijssel een aantal professionele muziek – en theater gezelschappen (Orkest van het Oosten, Nationale Reisopera, Jeugdtheater Sonnevand), heeft het een Rijksmuseum (Enschede) en telt het een groot aantal kunst-en cultuurinstellingen, onder andere op het gebied van kunsteducatie, beeldende kunst en (muziek)theater. Deze instellingen ontplooiën diverse initiatieven voor de Overijsselse bevolking, van reguliere programmering op de diverse (pop)podia tot bijvoorbeeld het Straattheaterfestival, de cultuurtrajecten voor het onderwijs, en de Kunstbende.

De provincie is rijk aan cultureel erfgoed, wat dan ook een bijzondere plaats inneemt. Oudheidkamers en kleine musea houden de streekcultuur in ere; er zijn twee streektaalacademies actief, het Van Deirse Instituut in Enschede en de IJsselacademie in Kampen. Een consultant in dienst van de provinciale steunfunctie-instelling Kunst & Cultuur Overijssel, ondersteunt de ontwikkeling van (provinciebrede) erfgoedprojecten voor het onderwijs, die via het bemiddelingsprogramma voor het onderwijs gretig aftrek vinden bij de scholen.

Binnen iedere gemeentegrens is een bibliotheek en/of muziekschool te vinden; in de kleinere gemeenten is de bibliotheek meestal de enige of de belangrijkste en meest bezochte culturele ontmoetingsplaats. Overijssel heeft vijf Kunstuitlenen, een centrum voor Beeldende Kunst voor heel Overijssel (met een documentatiecentrum voor beeldende kunstenaars), twee moderne kunstmusea en vele galeries, kunstverenigingen en kunstenaarsinitiatieven.

Sommige gemeenten hebben zich (landelijk) geprofileerd met hun kunst- en cultuuractiviteiten; Diepenheim (stedeke met veel kunst en cultuur, met nadruk op culturele planologie), Enschede (diverse festivals en standplaats van Orkest, Opera en jeugdtheater), maar ook Ootmarsum (erfgoed) en Deventer

(Bockenstad).

Een indruk van de culturele infrastructuur in Overijssel

Er zijn ongeveer 150 locaties waar muziek en theater wordt geprogrammeerd voor publiek (gesubsidieerd en commercieel, groot en klein). Overijssel kent drie grote podiumkunstproducenten en twee in Gelderland die ook voor Overijssel werken. Er zijn ongeveer 15 kleinere podiumkunstproducenten en festivalorganisaties en 1120 amateurkunstverenigingen. 500 Overijsselse kunstenaars zijn opgenomen in de documentatie van het Overijssels Centrum Beeldende kunst. Vijf kunsttuinen, 115 musea en oudheidkamers, waarvan 3 kunstmusea, 6 kunstnijverheid, 19 techniek, nijverheid en bedrijf, 8 natuur en 44 geschiedenis en volkskunde ontvangen per jaar een miljoen bezoekers. Kunst op School bereikt 90% van de basisscholen in de provincie en 70% van het voortgezet onderwijs met een basisvorming. Drie grote instellingen hebben een steunfunctie: de Overijsselse bibliotheekdienst, Stichting Kunst & Cultuur Overijssel en Het Oversticht. De regionale radio- en televisieomroep is RTV Oost. 30 % Van de inwoners van Overijssel is lid van de bibliotheek. Zij zorgen voor 7.640.000 uitleningen bij de bibliotheken in Overijssel per jaar. Het kunstvakonderwijs in Overijssel bestaat uit twee conservatoria, beeldende kunstopleidingen in Kampen/Zwolle en Enschede en de dramaopleiding in Zwolle. Er zijn twee streekacademies, en 2.800 rijksmonumenten.

Sterke en zwakke kanten van de infrastructuur

De culturele verscheidenheid is groot en heeft sterke en zwakke kanten. De aandacht van publiek, deelnemers en subsidiënten wordt versnipperd over de diverse mogelijkheden. En niet alle mogelijkheden zijn even goed ontsloten voor potentieel publiek waardoor deelname dikwijls achterblijft; de informatievoorziening en promotie van veel (amateur)projecten beperken zich vaak tot de lokale 'markt' en vooral tot de direct betrokkenen en familiekring.

De moeizame overgang van startfase naar professionalisering, de kleinschaligheid en het ontbreken van een goede PR en promotie beperken de aandacht voor vernieuwende initiatieven en maken dat er geen of weinig verandering in publieksbereik is. Daar hangt mee samen dat samenwerking met andere of grotere (professionele) instellingen of initiatieven momenteel niet vanzelfsprekend is, zoals samenwerking tussen amateur- en professionele (podium)kunst, tussen podia onderling of tussen verschillende disciplines.

Ook van een integrale of discipline overstijgende aanpak is onvoldoende sprake. Dit uit zich onder andere in het provinciaal beleid; tot nu toe kent iedere discipline z'n eigen nota's, ambtenaren en benadering. In onderstaand schema staan de sterke en zwakke kanten van de culturele infrastructuur in Overijssel genoemd.

Sterke kanten van de culturele infrastructuur	Zwakke kanten van de culturele infrastructuur
<ul style="list-style-type: none">• Traditie van overleg en partnerschap (zoals sterke netwerken tussen bibliotheken onderling, netwerk grote podia, sterke positie van kunsteducatie in het onderwijs, oprichting Amateurtheaterschool, convenanten).• Flinke inzet op innovatieve projecten (waaronder digitalisering als uitwerking van de bibliotheeknota, cultuureducatie (dus ook erfgoededucatie), Amateurtheaterschool, Kunst op School, Cultuur en School, projecten op het gebied van ruimtelijke inrichting).	<ul style="list-style-type: none">• Te weinig multidisciplinaire projecten (geen ontschotting).• Moeizame overgang van startfase naar professionalisering.• Onvoldoende aandacht voor PR en promotie.• Onvoldoende communicatie over (politiek) cultuurbeleid en ontwikkelingen.

Relatie met provinciaal cultuurbeleid

De eenheid Zorg en Cultuur van de provincie Overijssel heeft een startnotitie gepresenteerd die door gedeputeerde staten op 23 mei is vastgesteld. Hierin worden de uitgangspunten van het provinciaal cultuurbeleid voor de periode 2001-2004 geformuleerd. Bijzonder is de cultuuromslag: niet de verschillende cultuurdisciplines of sectoren, maar de ontwikkelingen in de samenleving en de samenhang daartussen moeten uitgangspunt van beleid worden. Tijdens het proces en de inspraakperiode zoekt de provincie contact met diverse geledingen van de Overijsselse samenleving en met vertegenwoordigers (ook politiek) van de kunst en cultuur. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van nieuwe media en mogelijkheden die de digitalisering ons biedt. Op deze manier hoopt de provincie, naast de 'traditionele', ook nieuwe doelgroepen te bereiken. De rol van de provincie is er een van 'signaleren, stimuleren, verspreiden en aanjagen'. De startnotitie stelt voor het beleid uit te werken aan de hand van een aantal thema's:

- *Veranderende culturele vraag*: de provincie zal de, vooral professionele, culturele instellingen stimuleren om hun aanbod aan te passen aan de veranderende vraag door mee te denken, de vraag te verkennen en te experimenteren.
- *Veranderende culturele doelgroepen*: de provincie zal nieuwe doelgroepen stimuleren om zowel passief als actief deel te nemen aan cultuur.
- *Veranderende ruimtelijke inrichting*: de provincie zal een aantal bestaande ontwikkelingen in de ruimtelijke inrichting verbinden met cultureel erfgoed, architectuur, stedenbouwkunde en beeldende kunst/vormgeving.
- *Continue vernieuwing*: de provincie zal de antennefunctie van (steun)instellingen stimuleren en vernieuwingsprocessen aanjagen.

Doelstellingen Cultuurbereik

De in het Actieplan Cultuurbereik geformuleerde doelstellingen en de doelstellingen van het cultuurbeleid van de provincie, zoals verwoord in de startnotitie, grijpen op een aantal punten in elkaar:

- 'Veranderende vraag' vindt aansluiting bij de volgende doelstellingen uit het Actieplan: versterken van de culturele programmering, ruim baan voor culturele diversiteit, cultureel vermogen zichtbaar maken
- 'Veranderende doelgroepen' vindt aansluiting bij de volgende doelstellingen uit het Actieplan: investeren in de jeugd, ruim baan voor culturele diversiteit, cultureel vermogen zichtbaar maken
- 'Veranderende ruimtelijke inrichting' vindt aansluiting bij de volgende doelstellingen uit het Actieplan: culturele planologie op de agenda zetten.

De doelstellingen vinden elkaar daar waar gestreefd wordt naar een minder vanzelfsprekende relatie tussen publiek en instellingen, tussen vraag en aanbod. Die vanzelfsprekende relatie waarin iedere instelling programmeert voor een vaste achterban staat ter discussie onder invloed van veranderende maatschappelijke behoeften. Uitgaande van het voorgenomen beleid van de provincie betekent het dat ze prioriteit geeft aan de volgende doelstellingen van het Actieplan:

- ruim baan voor culturele diversiteit
- versterken van de culturele programmering
- investeren in de jeugd

De doelstelling *cultureel vermogen zichtbaar maken* voegen wij onder 'versterken van de culturele programmering'. De doelstelling *culturele planologie* krijgt aandacht bij het onderdeel Beeldende Kunst & Vormgeving.

Maatschappelijke effecten

Beoogde maatschappelijke effecten zijn

- een vernieuwende aanpak (bv. andere vormen van programmering, programmering op verrassende plaatsen, combinaties van cultuur met welzijn, ruimtelijke inrichting, nieuwe media, educatie);
- wisselwerking (bv. tussen disciplines, (beleids)sectoren, publiek en instellingen);
- verankering (bv. Van netwerken, vanzelfsprekendheid van 'andere' vormen, 'eigen' verantwoordelijkheid instellingen en kunstenaars t.a.v. publiek);
- besef dat publieksbereik een integraal onderdeel moet zijn bij de ontwikkeling van artistieke projecten.

Organisatie-opzet

Om te voorkomen dat de gestelde doelen leiden tot een veelheid van incidentele of opportunistische projecten wil de provincie een zogenaamd tweesporen beleid volgen. Het gaat er namelijk in eerste instantie om een proces van vernieuwing op gang te brengen en in stand te houden. Het eerste spoor richt zich dan ook op het *veranderingsproces* dat inherent is aan een vernieuwende aanpak van kunst en cultuur. Maar geen vernieuwing zonder inhoud! Het tweede spoor richt zich daarom op de projecten, de *inhoud* zelf. Zowel proces als inhoud worden in het Programma nader uitgewerkt.

Proces

Ervaring met de cultuurtrajecten in het voortgezet onderwijs (Cultuur en School) heeft geleerd dat vernieuwing niet zomaar op gang komt. Het is van belang dat iemand verantwoordelijk is voor de organisatie van de verandering, de continuïteit van het proces, het mobiliseren van steun en draagvlak, de communicatie en informatie en de ondersteuning van projectleiders. Zonder een en ander al te zwaar aan te zetten, is er een kapstok nodig waaraan de inhoud kan worden gehangen. Wil men nieuw beleid succesvol invoeren, dan zal men moeten investeren in het informeren en overtuigen van de betrokkenen en zoveel mogelijk partijen bij de verandering betrekken. Alleen als er draagvlak is voor veranderingen, wordt een vernieuwing als noodzakelijk gezien en gaan betrokkenen een eigen verantwoordelijkheid voelen.

De provincie ziet hier voor zichzelf met name een rol weggelegd waar het gaat om

- deskundigheidsbevordering (symposia, studiedagen, enz.);
- communicatie (internet/databank, toogdagen, enz.);
- uitwisseling (netwerken, evaluatie, bijeenkomsten, enz.);
- verankering (structuren, financiering, enz.).

Het proces van invoering van het nieuwe beleid is een kwestie van jaren. Naar verwachting zullen inspanningen hiervoor gedurende de gehele looptijd van het Actieplan Cultuurbereik geleverd moeten worden. Het is van groot belang dat het Actieprogramma 'smoel krijgt' en in de provincie en gemeenten als zodanig door instellingen en publiek wordt herkend.

Inhoud

Projecten voeden het proces of vloeien er uit voort. Ze worden ontwikkeld en uitgevoerd door instellingen op onder andere het gebied van kunst en cultuur, onderwijs en welzijn. Ze kunnen ondersteund worden door gemeenten, bedrijven en/of instellingen, bv. door een financiële of facilitaire bijdrage. Ergo: ze worden opgezet en ingezet in het 'veld' zelf.

De projecten zullen

- (onverwachte) *ontmoetingen* mogelijk maken (blind dates)

Het gaat dus om kortlopende projecten waarbij instellingen/theatermakers 'snuffelen' aan een nieuwe werkwijze of ander publiek of waarin discipline- of sectoroverstijgend wordt samengewerkt. De voorkeur

gaat uit naar opvallende combinaties van kunstvormen, werkwijzen en/of technieken dan wel onverwachte samenwerking met het oog op het bereiken van een ander publiek.

- goede *voorbeelden* geven (pilots).

De projecten zijn in principe overdraagbaar op regionaal of provinciaal niveau.

Projecten kunnen een looptijd hebben van 1 tot 4 jaar.

De projecten worden op de voet gevolgd; dit om ervan te leren (proces) en om teveel vrijblijvendheid te voorkomen ('eerst de zak met geld en dan zien we wel verder'). Door ze bijvoorbeeld te meten aan van tevoren vastgestelde indicatoren kan men beoordelen of de projecten aan de gestelde doelen (blijven) voldoen. Voorbeelden van indicatoren kunnen bijvoorbeeld zijn: 'de mate van integrale of disciplinaire aanpak' of 'de overdraagbaarheid van de projectinhoud'. De indicatoren zijn een hulpmiddel om proces en inhoud te laten samenkomen. Door indicatoren vast te stellen voorkomt de provincie dat projecten ogenschijnlijk op basis van willekeur beoordeeld worden. Bovendien weten de aanvragers van projecten al vroeg wat er van hen verwacht wordt en kunnen ze zich tijdig afvragen of ze willen/kunnen deelnemen.

Artistieke en kwalitatieve waarborg

Een door de provincie aangestelde en aangestuurde projectleider zal beide sporen moeten gaan ondersteunen. Hij zal het proces moeten bewaken en de projecten moeten stimuleren en begeleiden. Hij wordt op beide sporen door deskundigen geadviseerd. De projectleider zal regelmatig contact onderhouden met een adviescommissie en een zogenaamde brain-train (zie hieronder).

Proces

Een adviescommissie van (landelijke) deskundigen op het gebied van kunst en cultuur adviseert over de honorering van ingediende projecten. Daarnaast evalueren zij de projecten gedurende hun looptijd. Zij stellen samen met de provincie de indicatoren vast op basis waarvan dit gebeurt. Door middel van bijvoorbeeld visitaties kunnen zij een nulmeting vaststellen en de ontwikkeling van de projecten volgen. Projecten krijgen de gelegenheid om op basis van de visitaties doelen en inhoud bij te stellen. Als lid van de adviescommissie kan men denken aan bijvoorbeeld een cultuurfilosoof, een directeur van een grote scholengemeenschap of hbo opleiding, een museumdirecteur of een onderwijsinspecteur.

Inhoud

Een zogenaamde *braintrain* van (artistieke) vertegenwoordigers uit het Overijsselse veld van cultuur, onderwijs en welzijn scouten, initiëren en ontwikkelen (potentiële) projecten. Zij komen bij voorkeur niet uit de 'gevestigde orde', maar vertegenwoordigen (doel)groepen die tot nu toe onderbelicht zijn gebleven. De provincie denkt aan bijvoorbeeld jonge theatermakers, programmeurs op ongebruikelijke locaties (wijken), vertegenwoordigers van verschillende (multi) culturele verenigingen of welzijnsinstellingen, initiatiefnemers van bestaande bijzondere activiteiten.

De provincie vindt een goed verloop van het proces net zo belangrijk als de ontwikkeling van verschillende projecten. Zij spreekt dan ook liever van een waarborg in het algemeen in plaats van alleen een artistieke waarborg. Door inhoud en proces organisatorisch uit elkaar te trekken verwacht ze enerzijds een autonome ontwikkeling van verschillende initiatieven in het veld en anderzijds een continu 'geweten' dat proces en inhoud aan elkaar verbindt. Waar de adviescommissie op afstand staat, zal van de braintrain eerder een betrokken bevoegdheid gevraagd worden. Zo kunnen ze elkaar in evenwicht houden.

Gestreefd wordt naar afstemming met de programma's Cultuurbereik van de steden Enschede, Hengelo en Zwolle en de provincie Gelderland. Waar mogelijk kunnen aanvragen en initiatieven bijvoorbeeld worden doorverwezen of overgenomen. Verder is het denkbaar dat elementen van de procesbegeleiding ook beschikbaar komen voor de drie genoemdesteden in Overijssel.

Cultuur & School

'Kunst en cultuur bezitten het vermogen om fantasie te stimuleren, de nieuwsgierigheid te prikkelen en zin en betekenis te geven aan ons handelen en doen. Met steeds als leidraad het principiële uitgangspunt: alle leerlingen in ons land, ongeacht hun opleiding of achtergrond, kennis laten nemen van de bijzondere waarden van de kunst en het erfgoed in de wereld om hen heen' (Vervolgotitie Cultuur en School, OCenW, 1999).

Onderdeel van het Actieprogramma Cultuurbereik is het project Cultuur en School, waarvoor - evenals in voorgaande kunstenperiode (1997 - 2001) - geoormerkt rijksgeld via een matchingsformule beschikbaar is. In de nieuwe periode (2001 - 2004) zullen de drie grote steden in Overijssel - Zwolle, Enschede en Hengelo - zelf rechtstreeks afspraken maken met het Rijk over een door hun op te stellen Actieprogramma. Dit is een groot verschil met de vorige periode toen alleen de provincie een plan opstelde voor de verdeling van middelen Cultuur en School.

Dit Plan van Aanpak is een eerste aanzet tot een vierjaren programma Cultuur en School. Met dit plan willen we de reeds opgebouwde infrastructuur, de opgedane ervaringen en het enthousiasme behouden door ze nog meer een vaste plek te geven binnen het Overijsselse onderwijs. Het gaat goed, zeer goed zelfs, maar het kan altijd beter!

Op basis van dit Plan van Aanpak zal een Programma worden uitgewerkt. Tussen Plan van Aanpak en Programma ligt een periode waarin intensief met het Rijk en de gemeenten in Overijssel zal worden overlegd over de invulling van het cultuureducatieve beleid.

De culturele infrastructuur

Onder het motto 'lokaal wat kan en bovenlokaal wat nodig is' is in Overijssel de afgelopen jaren een fijnmazig netwerk van lokale netwerken cultuur en school ontstaan. In deze zogenaamde cultuurtrajecten werken scholen en culturele instellingen met elkaar samen. Doel is de binnenschoolse aandacht (passief en actief) voor kunst en cultuur (waaronder ook het culturele erfgoed!). Het initiatief en de coördinatie van de cultuurtrajecten ligt bij een gemeente (Hengelo), een kunsteducatieve instelling (Zwolle en Enschede), een min of meer onafhankelijke persoon (Deventer), of scholen voor voortgezet onderwijs (Nijverdal, Hardenberg en Raalte).

Op dit moment wordt er door de Universiteit Groningen (Kunst en Kunstbeleid) een uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar de cultuurtrajecten in Overijssel en de succesfactoren van deze netwerken. De resultaten van het onderzoek zullen bij de ontwikkeling van het programma worden meegenomen.

Op provinciaal niveau heeft het bureau Kunst op School (KoS) van de steunfunctie-instelling Kunst en Cultuur Overijssel (KCO) de opdracht deze netwerkvorming te stimuleren en de ontwikkeling ervan te begeleiden. Zo organiseert KoS een periodiek overleg tussen alle projectleiders van de cultuurtrajecten met het doel ervaring uit te wisselen en de deskundigheid van de projectleiders te vergroten. Door 'vinger aan de pols' te houden waarborgt KoS een voldoende kwaliteit van de trajecten. Daarnaast verzorgt KoS allerlei communicatieve activiteiten in het project. Zo is er een internetsite in aanbouw en zijn er de afgelopen periode diverse bijeenkomsten (zogenaamde toogdagen) georganiseerd. In 1999 werd er in Huis Nieuw Rande bij Deventer met belangstellenden uit onderwijs, overheid en cultuursector gesproken over de plek van het erfgoed in het onderwijs. Ook ontwikkelt KoS jaarlijks een programma voor cultureel erfgoed. Een aantal projecten worden mede door geoormerkte inzet van geld uit Cultuur en School mogelijk gemaakt. De projecten dienen nadien een plek te krijgen in de 'reguliere' cultuurtrajecten. Ten slotte bemiddelt KoS tussen culturele instellingen en die scholen voor voortgezet onderwijs die niet meedoen aan een cultuurtraject.

De sterke en zwakke kanten van de infrastructuur Cultuur en School bij elkaar.

Sterke kanten van de culturele infrastructuur	Zwakke kanten van de culturele infrastructuur
<ul style="list-style-type: none">• Er is een fijnmazig en zeer divers stelsel van lokale netwerken.• Er is veel enthousiasme, scholen en instellingen weten elkaar te vinden en zeker daar waar het een schooltraject betreft is kunst en cultuur steeds beter geworteld in de schoolorganisatie en het schoolbeleid.• De aandacht voor het culturele erfgoed in het onderwijs. Door ook erfgoededucatie binnen KoS een plek te geven, is voorkomen dat deze vorm van educatie zich los heeft gezongen van de voor het onderwijs meer laagdrempelige kunsteducatie. Het geormeerde budget binnen cultuur en school voor erfgoededucatie heeft een flinke impuls gegeven aan de ontwikkeling ervan.	<ul style="list-style-type: none">• Hoewel het al steeds beter lukt, is een echte vraaggerichte benadering van het onderwijs binnen cultuurtrajecten nog steeds een lastige zaak. Het vraagt (nog) meer kennis van en inzicht in onderwijskundige en didactische ontwikkelingen en vernieuwingen binnen het huidige onderwijs bij culturele instellingen. De verleiding om vanuit het eigen aanbod te denken is groot.• Hiermee samenhangend: verankering van kunst en cultuur binnen schoolbeleid dient verder gestimuleerd te worden. Aanzetten hiertoe – bijvoorbeeld in de vorm van een eigen cultuurnota of aandacht voor kunst en cultuur in het schoolwerkplan – zijn er en zouden vanuit Cultuur & School gestimuleerd moeten worden. Er is een specifieke deskundigheid nodig om scholen bij de ontwikkeling hiervan bij te kunnen staan. Nog een kans: een verdere integratie van de kunsteducatie en de erfgoededucatie.

Doelstellingen Cultuur en School

De positie van cultuureducatie in het onderwijs is blijvend versterkt.

Dat is de hoofddoelstelling van het Cultuur & School project in de volgende periode. Cultuur en school wil duurzame relaties leggen en onderhouden tussen scholen en culturele instellingen en de aandacht voor kunst en cultuur in onderwijsorganisatie en -programma (verder) versterken. Dit programma bereikt jongeren dus **via** het onderwijs. We kiezen daarbij voor het voortgezet onderwijs. Om de blijvende aandacht voor kunst en cultuur tussen primair onderwijs en tweede fase te waarborgen, richten wij ons bovendien op de basisvorming.

Bovengenoemde doelstelling is verder uitgewerkt in de navolgende doelstellingen:

- de samenwerking tussen scholen en culturele instellingen is blijvend versterkt;
- leerlingen komen via het reguliere onderwijs in aanraking met het aanbod van culturele instellingen;
- vraagsturing van scholen is blijvend versterkt;
- informatie over het aanbod van culturele instellingen is op eenvoudige wijze toegankelijk;
- er bestaat een adequate infrastructuur voor erfgoededucatie

Daarnaast worden dezelfde inhoudelijke prioriteiten gesteld als in de voorgaande periode, te weten: cultureel erfgoed, vmbo en culturele diversiteit.

Bovenstaande doelstellingen kunnen worden omgezet naar meer *operationele* doelstellingen. In onderstaand overzicht is een onderscheid gemaakt tussen de doelen die de provincie zou kunnen nastreven en die van de gemeenten. Het provinciale plan is randvoorwaardelijk en aanvullend op de stedelijke plannen.

Operationele doelen	Uitwerking	Operationele doelen	Uitwerking
1. De deskundigheid van instellingen en scholen wordt vergroot (o.m. om cultuurplannen te maken en ter versterking van de vraagsturing)	<ul style="list-style-type: none"> • Projectleidersoverleg • Toogdagen • Advies • Voorbeeldprojecten • Onderwijskundig advies 	1. Er is een functionerend netwerk van scholen en culturele instelling(en) binnen de eigen gemeente	Uitwerking in stedelijke plannen.
2. Het aanbod van kunst en cultuur in de provincie is voldoende transparant.	<ul style="list-style-type: none"> • CKV-handboek en -site • www.cultuur.nl • Rapportage • Nieuwsbrief • Internet • Projectleidersoverleg • Ambtelijk overleg 	2. Er zijn jaarlijks cultuureducatieve activiteiten binnen de eigen gemeente Er is daarbij aandacht voor erfgoed, vmbo, culturele diversiteit	Uitwerking in stedelijke plannen.
3. Er is communicatie over de resultaten van C&S. Er vindt communicatie en overdracht plaats tussen gemeenten en projectleiders. Politiek en maatschappelijk draagvlak voor het project.			
4. Cultuurtrajecten buiten/in de steden worden ondersteund			
5. Er is aandacht voor erfgoed binnen de cultuurtrajecten	<ul style="list-style-type: none"> • Aandacht in projecten • Provinciale aanjaagfunctie erfgoed 		
6. Onderzoek, monitoring en bijstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijkse evaluatie resulterend in aangepast jaarprogramma 		

Bovenstaande betekent dat de **provincie** zich dus bezighoudt met bovenlokale activiteiten op het gebied van:

1. deskundigheidsbevordering en advisering van scholen, gemeenten en instellingen;
2. communicatie over en binnen het project;
3. ondersteuning van cultuurtrajecten en het mogelijk maken van projecten, vooral buiten de steden;
4. verdere integratie van het cultureel erfgoed en
5. onderzoek naar resultaten van het project cultuur en school.

De **gemeenten** zijn verantwoordelijk voor

6. het ontwerpen en bestendigen van lokale netwerken cultuur en school;
7. het aanbod van activiteiten kunst en cultuur aan scholen in de eigen gemeente.

Organisatieopzet

Wij zien geen reden grote aanpassingen in de organisatie van cultuur en school te plegen. Gezien de positieve ervaringen die wij de vorige periode hebben opgedaan met KoS als provinciaal coördinatie- en aanjaagpunt in het project, ligt het voor de hand om opnieuw voor een dergelijke opzet te kiezen. Na goedkeuring van dit Plan van Aanpak zullen wij KoS dan ook vragen het programma voor cultuur en school in de lijn met dit Plan op te stellen. Ook andere provinciale instellingen, zoals de Overijsselse Bibliotheekdienst (OBD) zullen hun bijdrage aan het plan leveren. In het geval van de OBD is te denken aan de infrastructurele ontwikkeling van een digitaal cultuurplein.

Afstemming met Zwolle, Enschede en Hengelo is nodig waar het gaat om de eigen lokale instellingen voor kunst en cultuur en het lokale onderwijsveld. Uiteraard kiezen de steden voor een eigen opzet die aansluit bij de cultuureducatieve infrastructuur in de gemeente, maar dubbelingen of witte vlekken dienen te worden vermeden. De cultuurtrajecten van de steden die voorheen in het provinciale plan stonden zullen worden

overgeheveld naar de plannen van de genoemde gemeenten.

De gemeenten betrekken in hun plan de activiteiten/cultuurtrajecten die door de eigen lokale instelling voor kunsteducatie worden georganiseerd. Voor Zwolle gaat het om de Muzerie, in Enschede om Concordia. Voor Hengelo ligt de situatie anders. Daar is niet één instelling aanspreekpunt, maar zou een netwerk of culturele raad de spin in het web kunnen zijn.

Artistieke en kwalitatieve waarborg

De kwaliteit van het project cultuur en school zal worden gewaarborgd door:

- Inzet van deskundige organisaties bij planvorming en uitvoering en
- Voortdurende monitoring van resultaten. Niet te zwaar aangezet, maar pragmatisch en flexibel. Hierbij zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij het onderzoek zoals dat door de Universiteit van Groningen op dit moment in Overijssel wordt verricht en de landelijke opzet voor een monitorsysteem door het Ministerie (uitgevoerd door de Erasmus Universiteit Rotterdam).

Hoe verder?

Zoals gezegd neemt KoS namens de provincie het voortouw bij de daadwerkelijke ontwikkeling van het programma Cultuur & School. Daarbij zal veelvuldig overleg gevoerd worden met de gemeenten in Overijssel. Bovendien zal zoveel mogelijk deskundigheid van provinciale instellingen van kunst en cultuur worden ingezet.

Uiterlijk 15 december 2000 zal het uitgewerkte programma Cultuur en School voor de periode 2001 – 2004 beschikbaar zijn.

Beeldende Kunst & Vormgeving

Terugblik 1997-2000

Eind 1996 is het beleidsplan Beeldende Kunst & Vormgeving door de staten van Overijssel vastgesteld. Het beleidsplan bepaalt de verdeling van de autonome en door het Rijk verkregen middelen bestemd voor beeldende kunst & vormgeving.

De periode 1997-2000 stond in het teken van:

- Versterken van de kunstuitleencentra in Zwolle, Hengelo, Almelo, Deventer en Enschede. De verwervingssubsidie werd afhankelijk van het aantal abonnementen. Bij de Stichting Kunst & Cultuur Overijssel werd een steunfunctie kunstuitlenen toegevoegd aan de werkzaamheden beeldende kunst;
- Verbeteren van het overleg met de convenantgemeenten (Deventer, Almelo, Enschede, Hengelo en Zwolle) over de gezamenlijke inzet voor bovenlokale manifestaties en projecten;
- Afsluiten van convenant met de gemeente Diepenheim. In 1997 en 1998 ontving de gemeente Diepenheim een bijdrage van f 80.000,--. De twee jaar daarna f 65.000,-- in combinatie met de mogelijkheid extra subsidie aan te vragen voor bijzondere opdrachten en projecten;
- Financieel ondersteunen van opdrachten en aankopen door de overige gemeenten in Overijssel;
- Financieel ondersteunen van manifestaties en tentoonstellingen in de overige gemeenten;
- Financieel ondersteunen van projecten van kunstenaars in de overige gemeenten;
- Financieel ondersteunen van kunst(enaars)initiatieven met activiteiten- en basissubsidie;
- Afspraken over de taken van het Overijssels Centrum Beeldende Kunst (onderdeel van Stichting Kunst & Cultuur Overijssel):
 1. Provinciaal documentatiecentrum beeldende kunst (uitbreiden met vormgevers, openstelling en begeleiding bezoekers, promotie en digitalisering);

2. Tentoonstellingsdienst Overijssel (samenstellen van rondreizende tentoonstellingen en publieksbereik);
3. Steunfunctie kunstuitlenen;
4. Ondersteunen positie van kunstenaars in Overijssel (cursussen, opdrachtbemiddeling, flankerend beleid);
5. Begeleiding kunstopdrachten gemeenten/publieke opdrachtgevers;
6. Organisatie grote Overijsselse manifestaties voor kunstenaars en vormgevers en
7. Advisering kunstbeleid/ projecten en manifestaties kleinere gemeenten.

De culturele infrastructuur

In de provincie Overijssel zijn twee kunstacademies en een lerarenopleiding beeldende kunst en handvaardigheid gevestigd. De academies bevinden zich in Kampen/Zwolle en in Enschede. In beide regio's wonen en werken relatief meer jonge kunstenaars dan in de rest van Overijssel.

In Twente is door de traditie van de AKI in nieuwe media en de samenwerking tussen AKI en Universiteit Twente een specialisatie mediakunst ontstaan. Veel kunstenaars en groepen kunstenaars werken en experimenteren met nieuwe media, waarvan Planet Art te Hengelo de bekendste is. De nadruk op nieuwe media en de samenwerking tussen beeldende kunst, universiteit en bedrijfsleven leiden tot bijzondere initiatieven en cross-overs tussen technische en artistieke innovatie .

Ook buiten de beide stedelijke regio's bevinden zich een aantal kunstenaarsinitiatieven. Daarnaast is in het landelijk gebied een traditie ontstaan van beeldende kunst en vormgevingsprojecten in de openbare ruimte. Zowel in de kernen als geïntegreerd in het natuurlijk landschap. Het stedeke Diepenheim neemt in deze ontwikkeling een bijzondere plek in. Reeds tien jaar worden in het gebouw van de Kunstvereniging en op locaties in de omgeving bijzondere projecten ontwikkeld op het grensvlak van beeldende kunst, ruimtelijke inrichting en architectuur.

Ook de Stichting Kunst & Cultuur Overijssel bouwt gestaag aan een traditie van bijzondere buitenprojecten op het grensvlak van beeldende kunst, vormgeving en natuur- en landschapontwikkeling. Recente voorbeelden zijn het project Kunstwegen, de Mandercirkels en het Watergoed van Herman de Vries. Bijzonder aspect bij deze ontwikkeling is de bijdrage van de aan de KCO gelieerde Esselinkstichting die met onderzoek, discussie en publicaties de ontwikkeling van de integratie tussen beeldende kunst, vormgeving en natuur stimuleert en bediscussieert. Deze voor Overijssel belangrijke traditie is voor vóórheen het Praktijkbureau van de Mondriaanstichting aanleiding geweest Overijssel een voorbeeldprovincie te noemen. De KCO heeft daarnaast een belangrijke functie in het begeleiden van kunstopdrachten, kunstenaars en het organiseren van manifestaties. Het documentatiebestand beeldende kunst en vormgeving van de KCO krijgt binnenkort een internet versie.

Overijssel subsidieert vijf kunstuitlenecentra (Deventer, Almelo, Enschede, Zwolle (inclusief Steenwijk en Hardenberg) en Hengelo.

Tot slot is de provincie zelf een belangrijk verzamelaar van beeldende kunst. De verzameling waar reeds tientallen jaren aan gewerkt wordt is dermate waardevol dat het beheer en de aankopen overgedragen zijn aan museum Het Nijenhuis (HSF).

Doelstellingen Beeldende Kunst & Vormgeving

De ontwikkeling van het beeldende kunstbeleid voor de periode 2001-2004 maakt onderdeel uit van de ontwikkeling van een nieuw provinciaal cultuurbeleid. De uitgangspunten voor provinciaal beleid en de doelstellingen van het bestuurlijk kader OCW IPO VNG Actieplan Cultuurbereik leiden tot de volgende hoofdpunten van beleid:

Cultureel ondernemen (kunstuitlenen en opdrachten & aankopen)

In overleg met de Stichting Kunst & Cultuur Overijssel wordt de steunfunctie naar de kunstuitlenen geïntensiveerd. De KCO krijgt een belangrijke rol in promotie, publieksbenadering en educatie. Deze rol

wordt in overleg met de uitlenen vormgegeven. Met de kunstuitlenen worden strikte afspraken gemaakt over de resultaten voor de periode 2001-2004. Ook de vestigingsgemeenten worden hierin betrokken.

De stimulering van aankopen en opdrachten zal (gewijzigd) gecontinueerd worden.

Met het Overijssels Centrum Beeldende Kunst (KCO) wordt het gebruik van het documentatiecentrum en de noodzaak van continueren smal flankerend beleid bekeken.

Culturele planologie (netwerkvorming, publieksinfo & premiering)

Gestreefd wordt naar samenwerking van de bestaande initiatieven (Diepenheim, Esselinkstichting, KCO, Rijksmuseum Twente, Stichting Kunstwegen) in een netwerk Kunst in de niet stedelijke omgeving. Het netwerk wordt met name ingezet om nieuwe projecten te initiëren en voor publieksvoorlichting en promotie. In het provinciaal beleid worden cultuurhistorie, beeldende kunst, architectuur, natuur & landschapontwikkeling integraal opgepakt. Vanuit beeldende kunst wordt gedacht aan premiering van de inzet van kwalitatief goede kunstenaars en vormgevers. Daarnaast wordt de mogelijkheid onderzocht om gemeenten financieel te ondersteunen om masterplannen beeldende kunst & vormgeving te ontwikkelen gekoppeld aan de beeldkwaliteitsplannen.

De Kunstvereniging Diepenheim zal haar speciale positie in het beeldende kunstbeleid behouden. Het ministerie van OCW wordt dringend verzocht in de ondersteuning van de Kunstvereniging te participeren. Culturele Planologie is immers een van de doelstellingen van de staatssecretaris van cultuur. Een rijksbijdrage, bijvoorbeeld in het kader van het centraal deel van het Actieplan Cultuurbereik, ligt voor de hand.

Continue artistieke vernieuwing (mediakunst, kunstenaarsinitiatieven)

Na de zomer vindt een bijeenkomst plaats met kunstenaars en kunstinitiatieven in Overijssel die met nieuwe media werken. In overleg met de adviescommissie beeldende kunst en de gemeenten Hengelo en Enschede wordt beleid ontwikkeld dat zich richt op vernieuwende projecten en de inzet van deze vernieuwing in andere sectoren (technische innovatie, internettoepassingen).

Publieksbereik (alom, manifestaties, bijzondere presentaties)

Bij de beoordeling van subsidieverzoeken zal naast de artistieke kwaliteit nadrukkelijk ook het publieksbereik als criterium worden meegenomen. Aanvragers zullen worden gestimuleerd om de wijze van publieksbereik in de opzet van manifestaties, projecten en dergelijke vanaf de startfase mee te nemen.

Kwaliteit

De kwaliteit wordt gewaarborgd door de adviescommissie beeldende kunst en vormgeving.

Samenwerking

Bij de voorbereiding van het programma Beeldende Kunst & vormgeving 2001-2004 wordt samengewerkt met de gemeenten Hengelo, Enschede en Zwolle. Deze gemeenten zullen met ingang van 2001 de rijksbijdrage rechtstreeks ontvangen. De gemeenten Almelo en Deventer ontvingen voorheen de rijksbijdrage beeldende kunst via de provincie. In de periode 2001-2004 maken zij geen deel uit van de direct deelnemende gemeenten. Volgens jaar wordt als een overgangsjaar beschouwd waarin beide gemeenten van de provincie een deel van de rijksbijdrage zullen ontvangen. In 2001 zal met beide gemeenten overleg plaatsvinden over de jaren 2002-2004.

Met de gemeente Diepenheim en de Kunstvereniging Diepenheim vindt overleg plaats over de positie in de periode 2001-2004 nu de Raad voor Cultuur een negatief advies heeft verstrekt. Het ministerie wordt nadrukkelijk verzocht hierin ook een verantwoordelijkheid te nemen.

Financiën

Met de voorjaarsnota 2000 heeft gedeputeerde staten van Overijssel provinciale staten voorgesteld een budget van 5,2 miljoen beschikbaar te stellen voor matching rijks gelden Actieplan en Cultuur & School voor de periode 2001-2004. Provinciale staten zullen hier in november met de begroting 2001 over beslissen.

Uitgaande van: inwoneraantal Overijssel - inwoneraantal H/E/Z= 742.467

	Bijdrage Rijk	Bijdrage Provincie	Totaal
Actieplan 2001	f 742.476,00	f 742.476,00	f 1.484.952
Actieplan 2002/04	f 1.113.700,50	f 1.113.700,50	f 2.227.401
Cultuur & School	f 222.740,10	f 222.740,10	f 445.480
Beeldende Kunst	f 1.143.400	f -- (*)	f 1.143.400

(* autonoom budget provincie voor beeldende kunst niet opgenomen)

Bijlage 2: afkortingen

ADO	Audiovisueel Documentatiecentrum
AKI	Academie voor Kunst en Industrie
BK	Beeldende Kunst
DOBO	Directie Overleg Bibliotheken Overijssel
HCO	Historisch Centrum Overijssel
HSF	Hannema de Stuers Fundatie
ICT	Infomatie- en communicatietechnologie
IPO	InterProvinciaal Overleg
KCO	Stichting voor Kunst & Cultuur Overijssel (voorheen CRO)
KoS	Kunst op School
LNV	Ministerie van Landbouw, Visserij en Natuurbeheer
LOKV	Landelijk instituut voor Kunsteducatie
MAS	Meedoen aan de Samenleving
MTN	Muziek en TheaterNetwerk (voorheen TNN)
NBLC	Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum
NRO	Nationale Reisopera
NT2	Nederlands als tweede taal
OBD	Overijsselse Bibliotheekdienst
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
RTV	Regionale Televisie
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
TBO	Tijdsbestedingsonderzoeken
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijk Ordening en Milieu

Bijlage 3: deelnemers aan de bijeenkomst van 9 augustus 2000

Bakx, Nelleke	SBK Goor
Bijster, Ole	De Muzerie
Boonstra, Geesje	Cultuurraad Wijhe
Bosch, Hans	gemeente Ootmarsum
Brugge, Annelies ter	X-Pact
Buist, Girbe	KCO/OFO
Campfens, dhr. H.W.J.	prov. Overijssel, FD
Dijkstra, Bert	prov. Overijssel, LNL
Efftink, Herman	Amateur Muziektheater
Engelsman, Ebrien den	prov. Drenthe
Evers, Han	De Meenthe, Steenwijk
Folkersma, Corry	Bibliotheek Hasselt/Zwartsluis
Goudeau, Jeroen	Oversticht
Groot Nibbelink, Willem	Filmhuis De Keizer
Groot, Ties de	prov. Overijssel, ZC
Grootenboer, Tineke	Vrijhof cultuurcentrum
Haarman, Jos	gemeente Deventer
Herik-Jonker, Marie-José	gemeente Haaksbergen
Horst, Annelies van der	prov. Overijssel, ZC
Klaassen, Paul	prov. Overijssel, ZC
Koene, Joke	Cultuurraad Wijhe
Kraa, Gerrit	van Deinse instituut
Kratz, Simone	Twentse Schouwburg
Krol, Jan	St. Literaire activiteiten Almelo
Laarakkers, Henk	OCBK
Lamminga, Jacob	D'66
Leeuwenburg, Joke	OCBK
Maas, Leontine	gemeente Zwartsluis
Massier, Miranda	gemeente Staphorst
Meindersma, Hero	Oversticht
Middelveld, Henk	OBD
Mulders, Marcel	gemeente Oldenzaal
Nouwen, Tine	Blokzijl Klassiek
Padt, Willem	prov. Noord-Holland
Postelmans, Patricia	prov. Noord-Brabant
Rikkers, René	prov. Overijssel BAC
Schalijs, Mabel	KCO
Trompetter, Cor	Ijsselacademie
Trooster, Pim	stichting Safe
Vilsteren, Hanneke van	Ijsselacademie
Voorde, Jan ter	KunstStichting Borne
Wanrooij, Wally	Publiekscentrum BK
Weide, Margreet	gemeente Hengelo
Wendel, Martin van	gemeente Brederwiede
Werdt, Rob van de	beeldend kunstenaar
Wetering, Tineke v.d.	gemeente Genemuiden

OVERIGE REACTIES

Berens, Astrid	Art in Business
Boink, H	Stichting Culturele Raad Denekamp
Geurts, M.	Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme
Goedman, dhr. F.J.	NUT
Harmsel, Dick ter	ADO
Hekke, M.P.G. voor 't	NUT
Hertog, M. den	Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme

VOORZITTERS EN VERSLAGLEGGERS

Bakker, Marjo
Barink, Marga
Brouwers, Rianne
Driessen, René
Haar, Hennie ter
Pleune, Anka
Stolte, Jannie
Veluwen, Hein van
Vos, Wim
Horst, Annelies van der

Bijlage 4: Verslag van de bijeenkomst Cultuurnota op 9 augustus 2000

Augustus. Mooi weer. Vakantie. Sleurbakken in de file. En een werkconferentie cultuurbeleid in het provinciehuis te Zwolle.

Asbakken. Ambtelijk concept cultuurnota. Naamkaartjes. Lunch met snack. En bijna vijftig deelnemers die samen met voorzitters en verslagleggers gáán voor die workshops.

Flip-overs. Voornemens. Meningsverschillen. Bedaarden en overheersers. En dan een verslag!

Uit reacties van deelnemers en uit de indruk die we zelf hebben opgedaan mogen we concluderen dat de werkconferentie op 9 augustus erg zinvol was. "een chaotisch maar toch geanimeerde bijeenkomst". Vele opmerkingen ondersteunen het nieuwe pad dat ingeslagen is, andere lopen zelfs vooruit op deze nota. Met die laatste opmerkingen kunnen we op dit moment niets doen, maar we zullen ze zeker meenemen in de uitwerking van het beleid. Hoewel we geprobeerd hebben deze nieuwe nota zo duidelijk mogelijk te schrijven bleek dat ze toch niet voldoende gebruiksvriendelijk was. Aan de hand van deze opmerkingen hebben we wat knelpunten proberen op te lossen. Andere, meer inhoudelijke, opmerkingen zijn ook verwerkt in de tekst. Ook was men bang dat met het nieuwe beleid het bestaande geen bestaansrecht meer zou hebben, omdat daar nergens over gerept werd. Hopelijk hebben wij met enkele aanpassingen dit misverstand uit de weg kunnen ruimen. Geen antwoord hebben wij gegeven op suggesties wat betreft dingen die al gebeuren. Wij gaan ervan uit dat men dat weet, of in andere nota's terug kan vinden. Hieronder vindt u een samenvatting van de verslagen van de respectievelijke workshops.

De workshops in de ochtend behandelden de vier thema's van de cultuurnota. Bewust is gekozen voor voorzitters die niet direct betrokken zijn bij het cultuurbeleid van de provincie Overijssel. Hiermee wilden wij bereiken dat enerzijds naar voren zou komen wat onduidelijk of onvolledig was zonder meteen uitleg te moeten geven, iets wat onnodige vertraging op zou leveren. Anderzijds leek het ons interessant dat de deelnemers hetzelfde proces zouden doormaken als de beleidsmedewerkers, en misschien wel met hele andere voornemens op de proppen zouden komen.

VERANDERENDE VRAAG

In de nota ligt de nadruk op verbreding van het aanbod, verdieping van het aanbod wordt gemist. Die behoefte bestaat vooral op het gebied van geschiedenis. Suggesties: versterking band tussen verschillende historische verenigingen en popularisering door projecten.

Het huidige beleid en het nieuwe beleid staan nu teveel door elkaar. Zou beter uit elkaar gehaald moeten worden. Vraag is wat je kunt doen als je het alleen hebt over mensen met individuele voorkeuren. Ook moet er onderzoek komen naar 'wat is het publiek' en de veranderende vraag van het publiek. Hoe bereik je jongeren. Er moet aanbod gecreëerd worden wat meer aansluit op de toekomst.

Het voornemen 2 staat op gespannen voet met dynamische cultuurparticipatie, hoewel het idee interessant is. Door marketingonderzoek kun je het publieksbereik peilen, maar dit staat niet hoog op het prioriteitenlijstje van de instellingen. Zou door onafhankelijke instellingen moeten worden gedaan. KCO houdt zich regelmatig bezig met publieksonderzoek, Filmhuis de Keizer is hier mee bezig.

Pagina 8, 2^e alinea: sector Beeldende Kunst minder afhankelijk van het publiek. Dit wordt niet door alle aanwezigen ondersteund. Wel is het zo dat de afstand tussen publiek en kunstenaar nergens zo groot is als bij Beeldende Kunst en musea. Hierdoor ontstaan problemen: de verdieping gaat door, steeds minder mensen kunnen dit volgen. Door dit voor meer mensen kwalitatief inzichtelijk te maken, kan dit verbreed

worden. Als voorbeeld wordt genoemd dat in het gemeentehuis van Haaksbergen exposities worden gehouden waarbij gebleken is dat als een kunstenaar aanwezig is om uitleg te geven, dit de mensen helpt. Dit zou gebruikt kunnen worden om toegankelijkheid te vergroten. In Wijhe is dit bij voorbeeld gerealiseerd door een kunstroute uit te stippelen, waarbij onderweg kunstenaars aanwezig waren om uitleg te geven. Hierdoor raken mensen enthousiast. In Blokzijl geldt hetzelfde als voor een concert uitleg wordt gegeven door een van de uitvoerende musici. Ook bij de kunstuitlenen blijkt uitleg positief te werken op de vraag. Aandacht wordt gevraagd voor de kunstuitlenen. Zij zijn voortdurend bezig ideeën uit te werken om meer publiek te bereiken. Dit kost veel tijd en kan niet binnen 4 jaar gerealiseerd worden!

De nota is teveel gericht op de grote steden, te weinig op het platteland. Deze mening wordt niet door iedereen gedeeld, gewezen wordt op het concept van Kulturhusen in kleinere gemeenten en wijken van grote steden. Multiculturaliteit komt in b.v. Steenwijk en Raalte weinig voor, wel in Hasselt. Hier worden bij voorbeeld naast de bibliotheekactiviteiten ook andere culturele activiteiten gerealiseerd, b.v. film, uitleg door kunstenaars, de stichting vrienden culturele activiteiten, cursussen. Bij de UT werkt dit ook zo, evenals in Olst, terwijl in Wijhe dit ondanks pr-activiteiten niet van de grond komt. Steenwijk wil hetzelfde concept gaan hanteren.

De diversiteit van de podia/andere disciplines zou moeten worden gebruikt. Het isolement van cultuur moet worden doorbroken: kunst in openbare ruimten. Cultuur moet in andere grote nota's een paragraaf worden, zoals bij economie en ruimtelijke ordening. Gemeenten zouden moeten toezien op naleving van de 1%-regeling.

Voornemen 7: digitaal cultuurplein. Dit zou niet provinciaal georganiseerd moeten worden, kan veel groter, waardoor het interessanter wordt. Veel culturele instellingen hebben al een eigen website. Deze zouden via het cultuurplein actueel gehouden kunnen worden door links te leggen, b.v. in samenwerking met het KCO. Ook recensies en kosten zouden hierin opgenomen kunnen worden. Nieuwe activiteiten: virtueel poppodium. De kwaliteit is nu nog onvoldoende, daar moet aan gewerkt worden. Vraag is of je hierdoor bereikt dat er meer publiek bij culturele activiteiten zal komen.

VERANDERENDE DOELGROEPEN

Jongeren en allochtonen zijn twee totaal verschillende groepen die je niet steeds in één zin kunt noemen. Nuancering in de nota is niet genoeg: er zou in de behandeling een volledige scheiding moeten worden aangebracht. Een andere benaderingswijze zou kunnen zijn dat er niet op leeftijd of afkomst cultuurbeleid wordt gevoerd, maar op leefstijl.

In de nota is onvoldoende duidelijk dat de Provincie echt andere doelgroepen wil bereiken. Want b.v. t.a.v. de jongeren zou dan een aangepaste marketingstrategie opgenomen moeten zijn, die kan concurreren met de massale commercie. Overigens wordt ter nuancering opgemerkt dat het jongerenschap voor verreweg de meeste mensen een voorbijgaande ontwikkelingsfase is.

Omdat professionele kunstenaars allen ooit in het verleden als amateur zijn begonnen dient het belang van de amateurkunst als voedingsbodem voor de professionele kunstbeoefening te worden benadrukt. Eenzijdig van buitenaf opgelegde vernieuwing kan de amateurkunst kapot maken: het moet aansluiten bij de wensen van de huidige beoefenaars. Niettemin zal de amateurkunst steeds weer jong bloed aan moeten trekken. Het gaat daarbij om vernieuwing vanuit traditie, gecombineerd met voldoende diversiteit.

Wat is nu het eigene van het Overijsselse cultuurbeleid? Het lijkt erop dat de verschillende overheidslagen en de instellingen elkaar als papegaaien napraten, waarbij opvalt dat de verst verwijderde overheidslaag pretendeert het beste te weten wat er op plaatselijk niveau zou moeten gebeuren. Er gaat nogal een sturende werking uit van landelijke subsidiepoten. Geld blijft uiteraard een belangrijke voorwaarde, maar aansluiting bij plaatselijke (en provinciale) maatschappelijke ontwikkelingen is zeker net zo'n belangrijk criterium voor cultuurbeleid.

De tekst van de Missie is te algemeen en neutraal geformuleerd. Het zou meer over het eigene van Overijssel moeten gaan: de specifieke accenten die er in het cultuurbeleid in deze provincie gelegd worden. Ook zou in

de Missie meer de nadruk op de integratie (samenhang met de andere provinciale beleidsterreinen) van het cultuurbeleid gelegd moeten worden en op de plek van dit alles in de doorlopende beweging van vernieuwing en traditie die Overijssel kenmerkt.

De voornemens zijn te verschillend in zwaarte. Wat is de prioritering ?

ad 1 “Steunfunctie-instellingen” is een benaming die niet meer van deze tijd is

Cultuureducatie is geen eenduidig begrip. De verschillende convenant-gemeenten geven er ieder een verschillende invulling aan. Cultuureducatie dient zich niet alleen te richten op jongeren.

Wat is de rol van de Provincie ?

Welke activiteiten zijn het gevolg van de afspraken ?

ad 2 Er zijn alleen landelijke gegevens van het SCP. Er is (als nul-meting) behoefte aan gegevens over het huidige cultuurgebruik in Overijssel.

Het gaat er meer om het maatschappelijk debat over de inhoudelijke punten van het cultuurbeleid levend te houden.

Ad 3 De woorden “vernieuwing in” uit het voornemen verwijderen.

Ad 4 Erkenning van de streektaal is niet het hoogste streven: het gaat om de vernieuwingen met de streektaal.

Niet “kijken of...”: duidelijkheid scheppen over de aanwezigheid van budget.

Ad 5 Het op twee na laatste woord zou ook door kunnen zijn.

Expliciteren hoe er wordt gestimuleerd en hoe er wordt ontwikkeld.

Duidelijk maken dat het Kulturhus-concept niet alleen voor kleinere gemeenten maar ook voor wijken van de grote steden interessant is.

De samenwerking van de verschillende instellingen in het Kulturhus heeft een meerwaarde. De Provincie kan een faciliterende rol spelen bij het overdragen van ‘good practices’ in dit verband.

VERANDERENDE LEEFOMGEVING

Het informeren van de bevolking, de buurt is heel belangrijk. Met name de jeugd duidelijk maken wat de bedoeling is van het plaatsen van kunstwerken/veranderen van de buurt. Hierdoor ontstaat een beter draagvlak.

Dit zou een taak van de gemeenten kunnen zijn. Gebeurt tot nu toe nauwelijks. Selectie van kunstwerken geschiedt veelal door een kunstcommissie zonder de inbreng van de bevolking. Terwijl het toch om gemeenschapsgeld gaat. Daarnaast wordt geconstateerd dat een kunstwerk zich moet inleven. Het heeft tijd nodig om geaccepteerd te worden door de omgeving.

Voorgesteld wordt om het in het leerpakket/onderwijs onder te brengen. Wanneer je begint met de kinderen komen de ouders ook. Het onderwijs is de aansluiting met de maatschappij. Het gaat om het bewustwordingsproces, je moet hiervoor beginnen bij de basis, de jeugd.

Opgemerkt wordt dat er wel veel van scholen gevraagd wordt de laatste tijd, het is de vraag of dit opgepakt wordt, men er tijd voor heeft.

Het bewustwordingsproces gaat door ook na de jeugd. Het gaat erom mensen te interesseren voor kunst en cultuur.

Pagina 16, de zin: “Het beleid beeldende kunst & vormgeving zal voor een belangrijk deel worden ingezet op de veranderingen in de leefomgeving” zou beter uitgewerkt moeten worden. Er zou wat opgenomen kunnen worden over het Belvedere-verhaal (van de provincie) het gaat hier om het plaatsen van kunstwerken in het landschap, hoe kunnen we dit ontwikkelen vanuit de cultuurhistorische bril gezien. Stilgestaan moet worden bij het feit dat boerenerven verdwijnen in het landschap. Ga je hiermee om als een gegeven of stel je je beleid hierop bij. Men wijst op het belang van de integrale aanpak van de provincie.

Aandacht wordt gevraagd voor het begrip culturele planologie. Goed begrip, maar kijk wat er in de jaren 70 allemaal al is gedaan, trek hier lering uit.

Eveneens wordt aandacht gevraagd voor het opnemen van een passage over de streektaal.

De nota moet gebruiksvriendelijker geschreven worden (nu veel ambtelijke taal).

Verwezen wordt naar het Kulturhus. De relatie met de ruimtelijke ordening is hier heel belangrijk. Opgemerkt wordt dat er in het streekplan van de provincie meer relaties met cultuur worden genoemd. Het zou goed zijn om deze relaties in de cultuurnota over te nemen.

Over digitalisering wordt opgemerkt dat dit niet gezien wordt als een doel, maar als een middel. Het opzetten van beleid hierop vindt men niet echt belangrijk.

CONTINUE VERNIEUWING

Geconstateerd wordt dat vernieuwing zoals dit in de nota wordt voorgesteld voor het grote publiek niet zichtbaar is. Er kan zelfs worden gesteld dat experimentele beeldende kunst uitsluitend een elitair bereik heeft. Als voorbeeld wordt de Kunstruimte in Kampen genoemd. Evenals in de wetenschap lijkt ook niemand te wachten op experimentele kunst. Toch moet ze er zijn. Wel moet men alert zijn op het feit dat door verbreding vaak aan kwaliteit wordt ingeleverd. Erger nog, dat er vervlakking optreedt. Met betrekking tot het vernieuwende wordt opgemerkt dat een goed beeldend kunstenaar altijd zoekende is. Het lijkt of de nota verbreding en publieksbereik forceert. Om voldoende publiek te kunnen bereiken is het noodzakelijk een goede infrastructuur op te zetten. Geld is vaak gelabeld aan gebouwen, zaken en instellingen. Hierdoor staan gebouwen vaak leeg, wordt geld onvoldoende ingezet waar nodig en blijven kansen onbenut vanwege geldgebrek in die sector. Door een geïntegreerde opzet (lees hier Kulturhus opzet) kan een doelgroepuitbreiding plaatsvinden.

Pim Trooster van SAFE meldt dat winkelend publiek uit Dalfsen af en toe de expositieruimte inloopt en met een cultuurschok weer vertrekt. Dit is niet de opzet van de expositie, maar het doorsnee publiek is nog niet toe aan de kunst die in de expositieruimte te zien is. Frustrerend is het te merken dat het grote publiek niet afkomt op grote publicaties, verzending van folders et cetera, maar dat drie regels tekst in de huis-aan-huis bladen de lokale voetbalvereniging een grote publieksopkomst voor de zaterdagwedstrijd opleveren.

X-Pact wil vernieuwing in de kunst koppelen aan het bedrijfsleven en vice versa het bedrijfsleven koppelen aan kunst. Vraag is ook of een kunstenaar wel in doelgroepen moet denken? Belemmert hem dit niet in zijn vakmanschap? De maatschappij zoekt naar vernieuwing en de kunstenaar speelt weer in op die veranderende maatschappij.

Vernieuwing gecombineerd met nieuwe media wordt als waardevol gezien. De kunstenaar kan zo via internet uit het achteraf kamertje worden gehaald. De kunstenaar houdt zijn rustige werkomgeving maar de maatschappij kan kennis nemen van het werk van de kunstenaar zonder hem daarbij te storen. Investeren in aanvulling op dit deel van de beweging wordt genoemd als belangrijk onderdeel voor de toekomst.

Alle deelnemers zijn het erover eens dat de basis moet worden gesteund en dat ook vernieuwing een kans moet krijgen. Hier geldt dus duidelijk het en-en verhaal.

Publieksbereik is belangrijk maar ook de autonome ontwikkeling moet gestimuleerd worden omdat deze belangrijk is voor de toekomstige ontwikkelingen op kunst- en cultuurgebied.

Aan de orde komt of toegepaste kunst en nieuwe kunst niet gecombineerd kunnen worden. Hier bestaat een groot verschil van mening over. X-Pact "gebruikt" het bedrijfsleven voor facilitering. De ontwikkelingen zijn bruikbaar, nu of in de toekomst, voor het bedrijfsleven en de kunstenaar profiteert doordat hij wordt vrijgelaten in zijn expressie.

Op de vraag wat kunstenaars van de provincie verwachten als het gaat om beeldende kunst wordt het volgende genoemd: de kunstenaar verwacht belangstelling en inhoudelijke betrokkenheid. Tot nu toe was er een basissubsidie en een projectsubsidie. Vervallen beide opties in de nieuwe opzet? Dan vervallen een aantal van de huidige initiatieven.

Het tweesporenbeleid wordt toegejuicht. De leden laten met name, vanwege de samenstelling van de groep beeldende kunst de revue passeren.

Wel is duidelijk dat men vindt dat er ruimte moet komen voor experiment, vernieuwing. Hierin kan de adviescommissie een belangrijke taak hebben. Samenstelling van de commissie dus nog een keer goed bekijken. Het aanleggen van criteria luistert ook nu zeer nauw. Het begrip publieksbereik mag geen criterium zijn als het gaat om vernieuwing.

Aansluitend nog enig commentaar op de nota: veel abstractie in het stuk, concrete invulling ontbreekt. De uitwerking is onduidelijk. Er is erg idealistisch ingestoken. Het ambitieuze wordt echter wel gewaardeerd. Af en toe lijkt het wel of het kwalitatieve wordt achtergesteld aan het maatschappelijke belang.

De workshops in de middag behandelden een case. Deze case had direct of indirect te maken met het Actieplan Cultuurbereik, de komende vier jaar een groot onderdeel van het Overijsselse cultuurbeleid. Per workshop staat de opdracht omschreven.

”EEN BLIND DATE IN NOORDWEST OVERIJSSSEL”

regio 1 (IJsselham, Steenwijk, Bredewiede, Zwartsluis, Genemuiden, Staphorst, Hasselt, Kampen, IJsselmuiden)

opdracht workshop:

U die in deze regio werkt; u bent uzelf. Anderen kunnen van te voren in overleg kiezen welke rol (de witte vlek in de groep of de externe adviseur?) zij spelen.

U allen, projectgroep Noordwest Overijssel, wordt in de gelegenheid gesteld gezamenlijk een project in te dienen voor financiering binnen het Actieplan Cultuurbereik.

Zoals omschreven in het Plan van Aanpak van het Actieplan Cultuurbereik moet het gaan om een “kortlopend project waarbij instellingen/theatermakers ‘snuffelen’ aan een nieuwe werkwijze of ander publiek of waarin discipline- of sectoroverstijgend wordt samengewerkt. De voorkeur gaat uit naar opvallende combinaties van kunstvormen, werkwijzen en/of technieken dan wel onverwachte samenwerking met het oog op het bereiken van een ander publiek.” (p. 22-23) Wat dient u in?

Mogelijke onderwerpen: streektaal en beeldende kunst, muziek en toerisme, asielzoekerscentra, kunst- en cultuurkaravaan, gemeentelijke herindeling, water en veen, culturele gondelvaart, karavaan over het water, film, eten (uit verschillende culturen) en streekgerechten.

Communicatie via: paarden/elektronische snelweg/alles.

Mogelijke projecten/voorbeelden: theaterfestival Dwarsgracht, culturele tienkamp in 10 steden, met 10 disciplines.

Uitdaging: richten op nieuwe doelgroep, het ‘dicht bij huis brengen’ (theaterfestival)

doel: ander publiek interesseren voor cultuur

randvoorwaarde: een ‘andere’ locatie, in de nabijheid, over te zetten naar reguliere voorstelling, kern die kan groeien.

inhoud: streektaal (literatuur, toneel, muziek); hoeft niet folkloristisch te worden als het professioneel wordt uitgevoerd. Als nieuwe doelgroep kan hier worden gericht op de toeristen, de mensen ‘uit de kop’ komen nu ook wel. Zomers wordt dit al gerealiseerd door middel van festivals, is dus niet nieuw!

Idee: winterparade. Eind januari in estafettevorm via: Kampen, Steenwijk, Zwartsluis, Genemuiden, Hasselt en Brederwiede met typisch NW-hoek-onderwerpen, b.v. Genemuiden: tapijtindustrie, Hasselt: Hanzestad.

Denk aan: theatertent, kunstexpositie, tentoonstelling, meereizende kunstenaars, eten, vrij toegankelijke voorstellingen.

Hierbij kunnen onderwerpen omgezet worden naar andere disciplines, b.v. muziek in beeldende kunst, beeldende kunst in theater (decor?), theater in literatuur etc. Dit betekent ontschotting, waardoor een breder publiek kan worden bereikt.

Dilemma: op het moment dat je origineel en vernieuwend wilt zijn, is het dan wel mogelijk nieuw publiek te bereiken?

Er zou een combinatie gemaakt moeten worden tussen wat dichtbij de mensen ligt en wat verder van de mensen af ligt. Het moet wel experimenteel zijn. Gedacht kan worden aan de gemeentelijke herindeling als aanleiding: een nieuwe geboorte van gemeenten. Bij het overdragen van de gemeenten zouden alle specifiek kenmerkende cultuuruitingen overgedragen kunnen worden aan de nieuwe gemeenten. Hoofdthema: culturele identiteit. Dit is de basis. Het moet dicht bij de mensen blijven, anders blijven de mensen weg.

Multiculturaliteit: allochtonen maken hun eigen voorstellingen. Hiervoor worden in 'eigen' winkels affiches opgehangen in de eigen taal. Bij navraag blijkt dat men wel graag autochtone bezoekers wil ontvangen!

“JONG ZIJN IN NOORDOOST OVERIJSSSEL”

regio 2 (Zwolle, Nieuwleusen, Dalfsen, Ommen, Avereest, Gramsbergen, Hardenberg, Den Ham, Vriezenveen)

opdracht workshop:

U woont in Overijssel, u bent jong en u wilt wat. Maar wat wilt u eigenlijk?

Hoe is het om jong te zijn in Overijssel? Kruip in de huid van een jongere tussen de 12 en 17 jaar, en vraag uzelf af;

- waar heb ik behoefte aan op cultureel gebied?
- is datgene aanwezig bij mij in de buurt (noord oost) ?
- waarvoor zou ik reizen/wat wil ik in de buurt hebben?
- moet cultuur, of is het ook leuk? En wanneer dan?

In Noordoost-Overijssel zijn grote disco's, voornamelijk op het platteland. Verder zijn er ook wel culturele activiteiten, maar deze moeten beter onder de aandacht van de jeugd gebracht worden met bijvoorbeeld beeldinformatie. Ook is de vraag of het aansluit.

Voor de "bijzondere" concerten en voorstellingen moet men echter naar het westen. De beste culturele voorziening is dan ook de NS. Probleem is hierbij dat het openbaar vervoer maar tot een bepaalde tijd rijdt.

Meningen zijn verdeeld: enkelen vinden dat het niet uitmaakt waar je woont, in het oosten of het westen, door de globalisering komt de jeugd overal, ziet van alles. Toch is volgens sommigen de drempel in het westen lager.

Opgemerkt wordt dat de jeugd tegenwoordig ergens naar toe gaat om anderen te ontmoeten, wat er georganiseerd wordt of welke film er draait is van minder belang. Men wil ergens bij horen. De sfeer is belangrijker dan het aanbod. Ook wordt opgemerkt dat culturele instelling elitair zijn.

Geconstateerd wordt dat het moeilijk is om je in te leven in een jongere. Je kunt niet iets organiseren zonder de jongeren erbij te betrekken. In Drenthe loopt een project waar de jongeren worden betrokken bij de programmering van een cultureel centrum. Het blijkt dat jongeren toch heel andere programma's kiezen dan van te voren verwacht werd.

Aandacht wordt gevraagd voor kunst en cultuureducatie. Dit is heel essentieel. De overheid kan mensen niet dwingen, maar men moet wel de voorzieningen bieden.

In Overijssel zal nog heel wat gedaan kunnen worden op het gebied van cultuureducatie. Geld kan dan worden ingezet voor de begeleiding van scholen.

“VERZUIPEN DE KLEINE THEATERS IN ZUID OVERIJSSSEL, OF LEREN ZE ZWEMMEN?”

regio 3 (Heino, Wijhe, Olst, Raalte, Deventer, Bathmen, Holten, Hellendoorn, Rijssen, Wierden, Markelo, Goor, Diepenheim, Ambt-Delden, Stad-Delden)

opdracht workshop:

U vertegenwoordigt de kleinere theaters en podia in deze regio.

U programmeert met een beperkt budget. Om het aanbod te verruimen maakt u al enige jaren gebruik van de mogelijkheid om via Muziek en Theater Netwerk (door de provincie) gesubsidieerd aanbod af te nemen. Met de komst van het Actieplan Cultuurbereik vervalt deze mogelijkheid.

Wel is in het Actieplan een module kleinschalige podiumkunsten opgenomen. Doelstellingen daarvan zijn versterken van de programmering en publieksbereik.

Wat zou u doen om goed te kunnen blijven programmeren en gebruik te kunnen maken van dit aanbod?

De landelijke instelling Muziek en TheaterNetwerk wordt opgeheven. De theaters moeten de programmering nu zelf gestalte gaan geven. Dit wordt des te lastiger nu de nieuwe regelgeving van kracht wordt en er een aantal andere eisen worden gesteld voor subsidieverstrekking. Hoe kunnen de kleine(re) theaters hierop inspringen?

Vernieuwing van de programmering betekent dat de podia zich als een publieke ondernemer moeten zien. Het aanbod moet van een kwalitatief hoog niveau zijn. Het publieke bereik is een ander bijkomend criterium. Hierbij kan worden uitgegaan van de doelgroepen insteek. Doelgroepen kunnen/moeten als uitgangspunt worden genomen. Het fenomeen film zou bij de doelgroep jongeren moeten worden gepromoot. Het is echter al gebleken dat het bereiken van de doelgroep erg moeilijk is.

De workshop neemt Deventer als case. De kleine podia in Deventer moeten zo'n f 50.000,-- inleveren. Deze podia zouden binnen de regio kunnen gaan zoeken naar mogelijkheden om het gat te dichten. Zo zou bijvoorbeeld 1/3 van het geld uit de organisatie kunnen worden "bezuinigd", 1/3 moet de klant bijleggen en 1/3 moet van de subsidiënt komen.

Ook kan worden gedacht aan andere, verruimende, insteken. Buiten het eigen theater een voorstelling plannen, in musea, bibliotheken, schoolaula's etc. Zo zou theater ook niet alleen binnen moeten blijven, maar om het grotere publiek te bereiken ook in de open lucht voorstellingen houden. Hierbij dienen dan wel goede afspraken te worden gemaakt over de recettes e.d.

Programmering zou via een theatercollectief kunnen. Hiervoor zou een regionaal dan wel een landelijk netwerk kunnen worden opgezet. Mogelijk kan een gezamenlijke inkoop kostenbesparend gaan werken. Amateurgezelschappen hebben nu het probleem dat zij de hoge huren van de theaters niet kunnen opbrengen.

Reden hiervoor is o.a. dat er nu ook al kostendekkend moet worden gewerkt. Dat wordt in de toekomst misschien nog meer.

In het nieuwe beleid moet er o.a. op de programmering worden ingestoken via de criteria.

Een naam voor een podium vestigen kost geld en tijd, zeker als er een hoogwaardig aanbod gehanteerd moet worden. Samenwerking tussen podia en andere disciplines kan een meerwaarde opleveren. De boekenmarkt in Deventer bijvoorbeeld, waar een aantal beeldend kunstenaars een project van hebben gemaakt waar "het grote publiek" in aanraking kwam met beeldende kunst geïnspireerd op en door boeken.

Hoe wordt ingestoken op educatie? Ambassadeurs kunnen veel betekenen in de loop van het traject. In Noord-Holland doet men dit al jaren.

Een ander probleem waar men nu al mee te kampen heeft is het fenomeen "vrijwilligers". Om budgettair neutraal te kunnen werken zijn vrijwilligers nodig. Deze zijn steeds moeilijker te krijgen en vast te houden.

Een van de groepsleden vraagt of het mogelijk is voor de programmering etc. een betaalde kracht in te huren. De nieuwe regelgeving laat dit niet toe tenzij deze betaalde kracht op projectbasis wordt ingehuurd. De kleinere theaters kunnen met een centraal betaalde kracht meer doen aan programmering en ook de inzet van vrijwilligers wordt hierdoor mogelijk vereenvoudigd. Een beroepskracht kan bijvoorbeeld naast de programmering zorgen voor kennis van de ARBO, p.r., onderhoud etc. Als voorbeeld wordt Nijverdal genoemd waar een vaste kracht de drijfveer is tussen vrijwilligers en organisatie. Ook kan een beroepskracht aansluiting zoeken bij bestaande en op te richten netwerken.

Het probleem is ook dat er een grote diversiteit is tussen grote(re) steden en "platteland". Een theaterdirecteur wil het gezicht van het eigen theater bepalen en bewaren. Heeft ook een eigen visie ontwikkeld. Hierdoor kan het problematisch zijn centraal aan programmering te doen. Daarom is het misschien raadzaam eerst de plattelandsgemeentes te organiseren. Het publiek zoekt het aanbod vaak ter plaatse. De eigen verantwoordelijkheid moet door de podia worden opgepakt. De programmeringsdeskundigheid (een betaalde kracht) kan worden bevorderd door gezamenlijk op lokaal niveau te investeren via een keten van gelijksoortige podia van gelijk (grootte) niveau of via een regio rond een grote stad. Spreiding en kwaliteit zijn niet los van elkaar te zien.

Getracht moet worden het publiek via publiciteit en publicaties te bereiken.

"IK BEN: PROVINCIE OVERIJSEL"

regio 4 (Almelo, Tubbergen, Ootmarsum, Denekamp, Weerselo, Losser, Oldenzaal, Borne, Hengelo, Enschede, Haaksbergen)

opdracht workshop:

U bent allen vertegenwoordigers/medewerkers van de provincie Overijssel, eenheid Zorg en Cultuur. Er is besloten mee te doen aan het door het Rijk ingezette Actieplan Cultuurbereik en ook het geld dat daarvoor gebruikt zal worden, is gereserveerd.

Met bloed, stoom, zweet, kokend water en tranen is het Plan van Aanpak opgesteld. (p. 19-30) Daarin wordt beschreven hoe de projecten die ingediend kunnen worden eruit moeten zien; 'onverwachte ontmoeting' of 'het goede voorbeeld'. (p. 22-23)

Daar wordt ook gezegd dat door projecten te meten aan van tevoren vastgestelde indicatoren, men kan beoordelen of de projecten aan de gestelde doelen (p.21) voldoen. Wat moeten die indicatoren (of criteria) zijn?

De doelstelling voor het Actieplan Cultuurbereik is landelijk geformuleerd: zoveel mogelijk mensen kennis laten maken met zoveel mogelijk vormen van cultuur. Maar over welke nieuwe publieksgroepen praten we? Jeugd en allochtonen. De instellingen zoeken deze nieuwe groepen niet omdat Van der Ploeg dat zo nodig wil, maar omdat ze er zelf het belang van inzien. Door een aanbod voor deze groepen te doen probeert men een vraag te creëren. Het is niet de bedoeling dat er een willekeurige inhoud geschapen wordt om maar een zo groot mogelijk publiek te bereiken: eerst moet duidelijk zijn wat de (diversiteit van) de cultuur is waarvoor we een zo groot mogelijk bereik willen.

Als voorbeeld wordt een plan van het Van Deirse Instituut genomen: een door TV Oost uit te zenden soap over een scholengemeenschap in Twente, waarin zowel de eigen als de allochtone streektaal gebruikt wordt. Er is sprake van voldoende infrastructuur (schrijvers, amateurspelers en producent) en er is sprake van meerwaarde: de culturele diversiteit wordt manifest door de aandacht voor de eigen traditie en waarden van de verschillende groepen jongeren. De integratie wordt gerealiseerd doordat er in de verhaallijnen alle mogelijke onderwerpen en thema's uit de leefwereld van jongeren aan de orde komen. Doelstelling is niet om met deze soap meteen de landelijke publiciteit te halen, maar wel dat het binnen Overijssel een hype wordt omdat de jeugd zich er in herkent.

Dit illustreert dat de voeding van het cultuurbeleid niet alleen gelegen is in het overschrijden van grenzen tussen de diverse culturele disciplines, maar ook in de overschrijding van de grenzen tussen cultuur en andere beleidsvelden (b.v. economie, landbouw, etc.). Daarvoor zijn nieuwe soorten netwerken nodig, waar in informele sfeer initiatieven kunnen opborrelen die een verdieping en/of verbreding van de belevingswereld van het publiek kunnen bewerkstelligen.

Een tweede voorbeeld is het plan van de Twentse Schouwburg om jongeren gedurende een dag het complex te laten bezetten om hen met alle facetten van het bedrijf (niet alleen de cultuur, maar ook de techniek, de logistiek, de facilitaire dienstverlening, de marketing, de planning, etc.) kennis te laten maken en zo te laten ervaren dat een schouwburg leuk kan zijn.

Impliciet werd een groot aantal criteria genoemd;

- waardevolle culturele inhoud
- meerwaarde
- verdieping en verbreding van de belevingswereld van het publiek
- identificatie en bereik van doelgroepen en explicitering van de bijbehorende marketingstrategie
- aantoonbare aanwezigheid van infrastructuur om het voorgestelde project te kunnen realiseren
- aansprekend bij doelgroep in Overijssel
- aansluitend bij de situatie in Overijssel
- duidelijkheid over de evaluatie
- inbedding en overdraagbaarheid van het project

Daarnaast is men toch ook van mening dat een subsidieverordening bij het Actieplan Cultuurbereik Overijssel niet te veel beperkingen op moet leggen. De doelstellingen van het landelijke Actieplan dienen het uitgangspunt te vormen. De aandacht voor de overige zaken dient gewaarborgd te worden door de samenstelling van een adviescommissie. Deze commissie dient te bestaan uit een beperkt aantal mensen zowel van binnen als van buiten de cultuursector, die in staat zijn om buiten hun eigen hokje te kijken. Zij dienen op grond van hun brede deskundigheid een zinnig oordeel te geven over de kwaliteit van de voorgestelde projecten. Het is niet de bedoeling om alle risico's uit te sluiten: het gaat per slot van rekening om vernieuwing.

De doelgroepen dienen in de adviescommissie vertegenwoordigd te zijn.

Voorgesteld wordt om de adviescommissie alleen de zwaardere gevallen te laten behandelen. De ambtelijke voorbereiding maakt dan een scheiding tussen de lichte en zwaardere gevallen. De voorbereiding bij de zwaardere gevallen is puur procedureel. De voorgestelde *braintrain* kan voorafgaande aan de subsidieaanvraag een indicatie geven over de haalbaarheid ervan.

SAMENVATTING REACTIES PER POST OF E-MAIL

Wat ons vooral aanspreekt in uw voorgenomen beleid en wat we ook willen onderstrepen is het integraal uitdragen van cultuurhistorie, beeldende kunst, architectuur, natuur en landschapontwikkeling.

We vragen aandacht voor ontvangst van de streekomroep in hele provincie, en meer aandacht voor cultuur bij streekomroep. Andere aandachtspunten zijn grensprojecten en rijdende/reizende kunstuitlenen. Bevorderen beeldende kunst in niet-stedelijke omgeving, in het bijzonder dorpen en buurtschappen, waarmee enerzijds de eigen identiteit van de plaatsen wordt bevorderd en anderzijds een bijdrage wordt geleverd aan integratie van kunstuitingen met leefgemeenschappen.

Aandacht voor jeugd en allochtonen is vanuit participatie-oogpunt begrijpelijk, maar gezinnen en koppels (waaronder 50+) zijn ons inziens minstens zo belangrijk. Het zijn juist deze groepen die de cultuur 'dragen' en daarmee het maatschappelijk draagvlak voor culturele kwaliteit en vernieuwing vormen.

Het beschreven beleid is breed; er worden in de notities geen prioriteiten gesteld ten aanzien van vormen en kwaliteiten van cultuur. Wanneer dat wel wordt gedaan, kunnen culturele activiteiten van onderscheidende kwaliteit en uitstraling worden ontwikkeld. In de startnotitie geeft o.a. de culturele planologie hiertoe aanknopingspunten. In het kader van Overijssel, de Tuin van Nederland, zou bijvoorbeeld prioriteit kunnen worden gegeven aan het stimuleren van buitenmanifestaties op plaatsen met cultuurhistorische ambiance met beeldende kunst, muziek en podiumkunst, waar de eigen bevolking en toeristen elkaar ontmoeten.

Graag willen wij de suggestie doen om te komen tot monitoring van culturele activiteiten. Met oog op verlaging van drempels en verhoging van de participatiegraad is kwaliteitsmonitoring van het culturele aanbod belangrijk. Er zal enige ruimte voor experimenten moeten zijn, maar inzicht in hoe uitingen en activiteiten worden gewaardeerd is belangrijk. Daarvoor zal een systematiek moeten worden opgezet.

Wij denken dat meer materiële aandacht zal moeten worden besteed aan de nieuwe mogelijkheden op elektronisch gebied, d.w.z. gebruik maken van internet om aspecten van cultuur aan het publiek in Overijssel aan te bieden.

Belangrijk is dat waardevol erfgoed, naast in conventionele vorm, steeds meer in eigentijdse audiovisuele/virtuele verpakking wordt aangeboden. De notitie onderstreept dat voor het betrekken van met name nieuw en jong publiek bij kunst en cultuur in Overijssel bundeling van krachten en middelen een harde voorwaarde is. Dat daarin ruimte moet zijn voor organisaties die zich specifiek op nieuwe media richten om provinciaal cultuurhistorisch erfgoed bij (vooral) jong en oud in beeld te brengen.

Gemist wordt premiëring van samenwerking met andere sectoren, rijksoverheid en gemeentelijke overheid.

Ontwerp omslag: Johan Buurke, Amersfoort